

İslamda Ailə

Səkinə Qafarova¹

Abstrakt

Sosiologiya baxımından evlənmək ya da qohumluq xətti ilə gələn bir həyat birliyi. Qərbdə əsasən ana-ata və uşaqlar anlayışını verir. Şərq xalqlarında ailə daha çox eyni evdə yaşayan ,ya da eyni nəsildən gələn insanların cəminə deyilir. Ailə cəmiyyətin təməlini təşkil edir. Ailənin bir -birinə bağlılığı cəmiyyətin bir-birinə bağlılığına, möhkəmliyinə səbəb olar. Bu binaya gələcək xələl cəmiyyətin sarsılmazına və həlakına gətirib çıxarar. Bu binanın möhkəm dayanması üçün hər iki cütlük öz vəzifələrini və öhdəliklərini bilməlidir.

Bu elmi işdə quran və rəvayətlərdə evliliyin nə demək olduğunu , ailə münasibətlərini , ər arvad münasibətləri yaranmasında maneə olan səbəbləri və ər arvad münasibətlərində yaranan maneələrin aradan qaldırılması yollarını araşdıracağıq.

Açar sözlər: İslam, Ailə, Münasibət, Məhəbbət, Təkliflər

Müqəddimə

Ailə təşkilində ilk mərhələ düzgün niyyət və məqsədlə addım atmaqdır. Bu məsələni əhəmiyyətli edən agah və düşüncəli dünyada yaşamağımız və həqiqi niyyətlərimizə, məqsədlərimizə cavab verilməsidir. Mövləvinin tə`birincə:

Əməlimiz nida, dünyamız bir dağ , dağdan dönən bizi etmədə soraq. Əgər niyyət və məqsədiniz düzgün olsa, həyat ağacınız bar-bəhrəli olar, yaxşı səmərə verir. Bə`zən bir niyyətin tə`sirləri o qədər xeyirli və bərəkətli olur ki, insanın həyatında

¹ - İslam araşdırmaları fakültəsinin məzunu, İslam Araşdırmaları İnstitutu, Əl-Mustafa Beynəlxalq Virtual Universiteti, Qum, İran

əhəmiyyətli iz qoyur. Ailə qurmaq da böyük və taleyüklü addım olduğundan öncədən düzgün niyyət və məqsəd üzərində qurulduqda zövcələrin xoşbəxtliyinə təsir göstərir. Bu səbəbdən də müqəddəs ailə təməli qoymaq istəyən qadın və kişi öncədən sədaqət, paklıq, Allahın razılığı yolunu seçməli, qərara gəlməlidirlər ki, öz ilahi bağlılıqlarında və ailə həyatının bütün mərhələlərində Allahın razılığından savay umacaqları olmayacaq. Bu halda qurulmuş ailə ilahi rəhmət və bərəkətdən bəhrələnəcək, Allah və`d etdiyi sevgi və mərhəməti bu ailəyə nəsis edəcək. İlahi sevgi və mərhəmətin ilkin əlamətləri paklıq və fəzilət dolu ailədə zövcələrin aramlıq tapması, onların həyat iztirablarından amanda qalmalarıdır.

Ailə bir-birini sevənlərin, bir-biri üçün hər cür məhrumiyyətə, ağrı-acıya qatlanmağa hazır olanların birliyi.

Ailə üzvlərini bir-birinə bağlayan sevgi telləri o ailənin xoşbəxtliyinin ən mühüm faktorudur, Allahın o ailəyə verdiyi lütfdür, bərəkətdir. Bir-biri üçün darıxmaq, evdən çıxanda ardınca əl yelləmək, içəri girəndə qabağına yüyürüb, “xoş gəldin” demək; uzaq səfərdən dönəndə evdə hər kəsə hansı hədiyyəni almaq əndişəsi... hansını sayaq, hansını deyək, hamısı bir-birindən həyəcanlı, bir-birindən şirin. Birinin başı ağrıtanda dörd tərəfini sevənlərinin kəsdirdiyi komanda; biri yıxılında hər iki qolundan yapışanların komandası; qarşılıq ummadan hər cür fədakarlığa hazır olanların komandası. Ailəniz sevgi yuvasına dönsün, bir-birinizin sevgisi könlünüzü, çöhrənizi bəzəsin. Allah sevgisini üzərinizdən əskik etməsin.

Qurani-Kərimdə evlilik.

Allah Qurani - Karimde belə buyurur: *"Həm Allah sizə öz nəfslərinizdən zövcələr verdi və sizə təmiz şeylərdən ruzi ata etdi. Belə ikən, onlar batilə inanıb da Allah nəmətinə nankorluqmu edirlər?"*²

Bu haqda Quranda belə buyrulur: *"Bundan sonra (bu övrətlərdən əlavə) sənə*

² - Nəhl, ayə 72

*(başqa) qadınlar halal olmaz. Bunları, gözəllikləri xoşuna gəlsə belə, başqa zövcələrlə dəyişmək olmaz. Sahib olduğun cariyələr istisnadır. Allah hər bir şeyə nəzarət edir.*³

Quranın başqa bir ayəsində Allah – təala belə buyurur: *"Özlərinin, həmçinin aməlisaleh ataları, övrətləri və övladlarının daxil olacaqları Ədn Cənnətləri gözləyir. Mələklər hər qapıdan(cənnət qapılarından) daxil olub onlara. Görə sizə salam olsun! Axirət yurdunun (sizə nəsisib olan) aqibəti (Cənnət) nə gözəldir! - deyəcəklər."*⁴

Evlənmək Uca Rəbbimiz insanı gündən onu tək qoymamış, onun varlığını həyat yoldaşı ilə tamamlamış və onların arasında mehr-məhəbbət yaratmışdır.

Məhəbbət qadın və kişinin bir-birlərinə qarşı duyduqları ülvəi hissələrdəndir. Bu müqəddəs duyğu hər iki fərdin fitrətində müəyyənləşdirilmişdir. Bu müqəddəs hissin sayəsində kişi və qadın bir-birinə maraq duyur, bir-birini sevir və nəhayət, ailə həyatı qurmaqla bir-birlərinə qovuşurlar. Əgər kişi ilə qadın arasında məhəbbət cazibəsi olmasaydı, biri-obirinə heç bir maraq göstərməz, bununla da ilk insandan sonra yer üzündə insan yaşamazdı.

Subay qalmağın ictimai, fərdi, ruhi və psixoloji zərərləri çoxdur. Belə şəxslər özlərinə məsuliyyət hiss etmir, çətinliklər müqabilində dözümsüz olurlar. Təsədüfi deyil ki, intihar hallarının çoxu cavanlar arasında qeydə alınmışdır.

Hər hansı bir üzrlü səbəb olmadan subay qalmaq müqəddəs dinimizdə ciddi şəkildə qınanılır.

İmam Sadiq(ə) buyurub: "Rəsulullah (s) belə deyib: "Evlənin! Çünki mən qiyamət günü digər ümmətlərə sizin çoxluğunuzla öyünəcəyəm. Hətta atılmış uşaq belə gəlib cənnətin qapısında duracaq və ona; "Cənnətə daxil ol!" - deyiləcək! O isə ilk əvvəl valideynlərinin cənnətə girməsini istəyər. Daha sonra isə özü daxil olar "

İmam Sadiq(ə)-dan gələn digər bir hədisdə isə Rəsulullahın (s) belə buyurduğu nəql olunur: *"Evlənin və evləndirin. Hər bir müsəlman kəsin özü üçün bir şey xərcləməsi onun borcudur. Allah (cc) qatında islamda nigahla inşa edilən evdən sevimli və boşanma ilə məhv edilən evdən daha pis bir şey yoxdur."* Sonra Əbu Abdullah (ə) buyurdu: *"Həqiqətən, Allah – təala boşanmanı sadəcə təsdiq etdi,*

³ - Əhzab, ayə 52

⁴ - Rəd, ayə 23-24

lakin ayrılmaya olan nifrətini təkrar - təkrar bildirdi." ("Vəsailuş - şia", cild 14, "Nigah" kitabı, nigaha dair müqəddimə bablarındakı 1-ci bab, "Kafi", 5-ci cild, səh 328) Rəsulullahın (s) belə buyurduğu ravayət edilir: "Kim evlənərsə, dinin qoyduğu hökmlərin yarısını yerinə yetirmiş olar”.

Ev bir nemətdir

Bu barədə Allah-təala Qurani-Kərimdə buyurur: ***«Allah evinizi sizə məskən , yaşayıb dincəlmə yeri etdi...»***.⁵

Məşhur təfsir alimi ibn Kəsir bu ayəni şərh edərkən belə yazır: «Her şeydən uca və ulu olan Allah bəndələrinə evlərini onlara məskən etdiyini qeyd etməklə nəsib etdiyi bütün nemətlərini sadalayır. İnsanlar isə Allahın onlara məskən olaraq bəxş etdiyi evlərinə sığınar, burada gözdən-qulaqdan uzaq olar və bütün mənfəət növlərindən bu məskən sayəsində faydalanarlar» (Təfsir ibn Kəsir 4/509) Ev bizlərə nə verir?! Məgər ev bizim hər birimizin qidalanması, ailə həyatı qurması, yatması və istirahət etmək üçün müəyyən edilmiş bir yer deyilmi?! Megar ev bizim hər birimizin həm xalvətə çəkilib, həm də öz ailə üzvləri ilə birlikdə toplaşması üçün nəzərdə tutulan bir yer deyilmi?! Məgər ev qadının yad gözlərdən uzaq olması və qorunması üçün nəzərdə tutulmamışdırmı ?! Bəli, Allah-təala Qurani-Kərimdə belə bunu vurğulayır: ***«Evlərinizdə qərar tutun ilikin cahiliyyət dövründəki kimi açıq-saçıq olmayın. (Bər-bəzəyinizi taxaraq evdən çıxıb, gözəlliyinizi yad şəxslərə göstərməyin!...»)***.⁶

Evliliyin müqəddəsliyi

Ailə cəmiyyətin təməlini təşkil edir. Ailənin bir-birinə bağlılığı cəmiyyətin bir-birinə bağlılığına, möhkəmliyə səbəb olar. Bu binaya gələcək hər hansı bir xələl cəmiyyətin sarsılmasına və həlakına gətirib çıxarar. Qurani - Kərim bunu

⁵ - Nəhl, ayə 80

⁶ - Əhzab, ayə 33

dinçlik və əmin-əmanlıq kimi təsvir edir.Əmin – amanlığın hakim olacağı bir cəmiyyətdə insan onun üçün təyin edilmiş vəzifəni layiqincə yerinə yetirmək imkanı əldə edə bilər. Evlilik cəmiyyətdə amin-amanlığı təmin edəcək bir vasitə olduğu üçün İslam gəncləri evliliyə sövq etmiş, bunun erkən həyata keçirilməsini tövsiyə etmişdir. Rəsulullah(s) bir hədisində belə buyurub: "İslamda Allah üçün evlilik vasitəsi ilə qurulacaq evdən daha sevimli bir ev yoxdur", İslam onun gecikdirilməsini 14 -əsr bundan qabaq qadağan etmişdir.

Bu gün sosial elmlər sahəsində aparılan - tədqiqatlarda evliliyin necə mühüm bir əməl olduğunu sübut edir. Məşhur Fransız sosioloqu.Emil Durkeymin apardığı araşdırmalar sübut edib ki, subaylar arasında intihar halları evli olanlardan daha çoxdur.İslam dinini dərindən araşdıran kəs bu dinin evliliyə necə önəm verdiyinin şahidi olacaq. Lakin İslam evlənməzdən əvvəl öz dininin mənsublarına bəzi mühüm öyüd və nəsihətlər verir. Buna, evlənməzdən əvvəl ər və arvadın seçilməsində diqqət edilməsi, bəzi . digər mühüm amilləri misal göstərmək olar.Bir hədisində

Peyğəmbərimiz(s) belə buyurub:***“Peyin qurdundan uzaq durun”. Səhabələr . ondan soruşdular: “Ey Allahın rəsulul Peyin qurdu nədir?”. Peyğəmbər(s) belə cavab verdi: “Övladı olmayan, lakin gözəl olan qadın”.Habelə peyğəmbərimiz ər seçimində belə nəyə daha çox üstünlük veriləcəyini bir hədisində belə bildirir: “Əxlaqından və dinindən razı olduğunuz biri sizin qızınızla evlənmək istəyərsə, onu öz qızınızla evləndirin, Əks təqdirdə yer. üzərində. fitnə çıxarmış olarsınız.”***

Evliliyin səbəbləri

Evlilik... Hər bir gənc qızın xəyalını qurduğu bir arzu, Uca Allahın qadının qəlbinə yerləşdirdiyi təbii instinkt və qadının arzuladığı analıq instinktidir. Lakin həyatımızın bu keçmə - keşli dövründə, eləcə də problemlərin həddən artıq çox olduğu bir vaxtda evlilik əsl müşkülə çevrilib. Bu problemə gənclərin üzləşdiyi çətin iqtisadi şəraiti də əlavə etsək, evlilik arzusunun az qala xəyala çevrildiyini və bu təbii prosesin məhv olmaqla qarşı-qarşıya olduğunu deyə bilərik. Hadisələrin bu cür inkişafı müəyyən bir müddət keçdikdən sonra evliliyin gənclərin arxasınca ləhləyəcəyi ilğıma çevriləcəyini deməyə əsas verir. Artıq evlənə bilməmək problemi cəmiyyətlərdə istər sosioloji, istər iqtisadi, istərsə də

təhlükəsizlik baxımından stabilliyi təhlükə altında qoyacaq səviyyəyə gəlib çatmış -dır. Hazırda milyonlarla müsəlman gənc bu problemlə üz-üzədir və bu problem sanki onların kabusuna çevrilmişdir.

Müsəlman ölkələrində qeyd edilən problemin əmələ gəlməsinin oxşar və fərqli səbəbləri vardır. Lakin bu problem hər ölkədə özünü fərqli rakursdan və müxtəlif formada göstərir. Aparılan araşdırmalar və statistik göstəricilər bizə roblemin olduqca böyük olduğunu deməyə əsas verir. Digər tərəfdən, problemin günbəgün böyüdüüyü və yalnız iqtisadi aspektlərdən dolayı yaranmadığı da qeyd edilir. Hətta bəzi insanlar problemin yaranmasının başlıca səbəbləri arasında körfəz ölkələrində mehrin miqdarının çox olmasını da bildirərək, problemin mehrdən də qaynaqlandığını vurğulayırlar.

"Belə ki, bir çox varlı ərəb ailələri qızlarını ərə vermək üçün oğlanın varlı və ya kasib olmasından asılı olmayaraq, yüksək mehr məbləği tələb edirlər. Bir çox gənc isə bu mehri ödəyə bilmədiyinə görə ailə həyatı qura bilmir. Digər tərəfdən, bir çox gəncin məhz bu səbəbdən Subay qalmağa üstünlük vermələri də həqiqətdir. Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, ailə həyatı qura bilməmək və evliliyin gecikməsi probleminin bir çox səbəbləri vardır. Aparılan araşdırmalar nəticəsində problemin psixoloji, sosial, iqtisadi, siyasi, tərbiyəvi, mədəni və digər səbəblərdən qaynaqlandığı müəyyən edilmişdir.

Biz müsəlmanlar bir şeyi unuduruq ki, evlənən zaman islamı cəhətdən düşünmürük.

Evlənmən zaman qonaqlığı, çağırılan qonaqları, geyindiyimiz paltarları düşünürük. Allah bizə quranda belə buyurmuşdur : ***Ey möminlər! Aranızda olan subay kişiləri və ərəsiz qadınları, evlənməyə qabil kölə və cariyələrinizi evləndirin. Əgər onlar yoxsuldurlarsa , Allah öz lütfü ilə onları dövlətli edər. Allah geniş və hər şeyi biləndir.*** ⁷

Bizim gözlərimizə möhtəşəm görünən və bizi evləndirməkdən qorxudan bu şeytanın fitnəsi üçündə Allahın bizə buyurduğu vardır. Allah belə buyurur: ***"Qadınlar, uşaqlar, qızıl-gümüş yığınları, yaxşı cins atlar, mal-qara və əkin yerləri kimi nəfsin istədiyi və arzuladığı şeylər insanlara gözəl göstərilmişdir.***

⁷ - Nur, ayə 32

(Lakin bütün) bunlar dünya hayatının keçici zövqüdür, gözəl dönüş yeri isə Allah yanındadır.⁸

Həddi-bülüğa yetən hər bir oğlan və qızın evlənməyə ehtiyacı vardır. Əgər təbii olan bu ehtiyacla mübarizə olunarsa fəsad və bədbəxtlikdən başqa bir nəticə verməyəcəkdir. Susuzluğu aradan qaldırmaq üçün su içmək Allahın qoyduğu mövcud təbii qanunlardan biridir. Əgər bir kəs əziyyət və məşəqqətlə təbii qanunun əksinə hərəkət etsə, istər-istəməz təslim olmağa məcburdur, yoxsa özünü tələf edəcəkdir.

Həddi-bülüğa yetmiş oğlan və qızların təbii ehtiyacları da belədir. Əgər bu ehtiyacın əksinə rəftar olunsa bu, cəmiyyətin pozğunluğuna gətirib çıxaracaqdır. Bu qanunun əksinə olan “inkişaf etmiş” qərb ölkələrinin bugünkü vəziyyəti buna canlı bir sübutdur ki, hal-hazırda bu mühüm məsələ heç bir kəsə gizli deyildir ki, bu ölkələr fəlakət və bədbəxtliyə doğru sür’ətlə addımlamaqdadırlar.

Bəlkə də bir çoxları üçün inanılmaz olan məsələlərdən biri də statistikanın verdiyi məlumata əsasən evli insanların ömrünün subay insanların ömründən çox olmasıdır. Halbuki ilk baxımdan adama elə gəlir ki, evlilikdə olan bir sıra çətinliklər, o cümlədən ailə güzəranını təmin etmək məsuliyyəti, övladın tərbiyəsi, fikir ayrılığı və bu kimi xoşagəlməz işlər ömrün azalmasına gətirib çıxaracaq. Fərzad Həkim "Uzun ömürlüyün sirləri" kitabında yazır: "Amerikanın "Park Deyvis" müəssisəsinin hazırladığı məlumata əsasən, evlilərin ömrü subayların ömründən daha çoxdur. Belə ki, evli kişi və qadınlara nisbətən subay kişilərdə ölüm 75%, qadınlarda isə 50% çoxdur.

1966-cı ildə dünya mətbuatlarında yayılmış məlumat evli kişilərin ömrünün subay kişilərin ömründən çox olmasını bir daha sübut etdi. Verilən məlumatda bu fərqlərin səbəbinin kişilərin təklifə dözümsüzlüyündən irəli gəlməsi bildirilir.

Müxtəlif araşdırmalar evlənen insanların, ictimai ruhiyyəli şəxslərin və çoxlu dostu olanların çox yaşamasını sübut edib. Koliforniya universitetlərində aparılan tədqiqatlara əsasən 10 il ərzində 45 yaşından 64 yaşına kimi insanlar arasında ölənlərin sayı evlilərlə müqayisədə subay insanlarda iki dəfə çox olub. Bu məsələnin, onların arasında yaranan insanlıq əlaqəsindən irəli gəlməsi nəzərə çarpır.

⁸ - Ali İmran, ayə 14

Seçim haqqı

Dini dəyərlərə bağlı insanlar üçün ən əsas meyar qarşı tərəfin iman və təqvasıdır. İnsanın imanı iki baxımdan diqqəti cəlb edir:

1) İmanlı şəxs Allaha qəlbən bağlı olduğundan və daxilində nəzarətçi bir qüvvə hiss etdiyindən etibarlı sayılır. İman və etiqad nəzarətçisi olmayan bir kəsə etimad göstərmək təhlükəlidir. Adətən, belə bir seçim müvəffəqiyyətsiz olur. Qəlbən özünü

Allah qarşısında hiss edənlər başqaları qarşısında da məsuliyyətlərini dərk edirlər. Onların verdiyi söz ailə həyatında da etibarlı olur.

2) İmanlı zövcələr vahid bir etiqadi nizama tabe olduqlarından onların baxışlarında, meyllərində, səliqələrində az-çox oxşarlıq olur. Bu səbəbdən də onlar öz müştərək həyatlarında düşüncə baxımından və ruhən bir-birlərinə uyuşurlar.

Hər ikisi din məktəbində tərbiyə almış qadın və kişi öncədən bir-birlərini tanımamış da olsalar, bir çox mühüm məsələlərdə müştərək baxışa malik olurlar.

Bu zümrədən olan fərdlər ortaya ixtilaf çıxdıqda dini təlimlərə, qayda qanunlara müraciət etməklə hər iki tərəfin qəbul edəcəyi yekdil rəyə gələ bilirlər. Belə bir seçim ailədə xoşbəxtliyi təyin edən ən etibarlı seçimdir.

Təcrübədən məlum olur ki, dini öhdəçiliyi olmayanlar hətta evlənməmişdən qabaq uzun müddət tanış olsalar da, ailə qurduqdan sonra kiçik bir səbəbdən ayrılıq fikrinə düşürlər. Çünki hər iki tərəfin qəbul etdiyi sabit qanunlar yoxdur. Məhkəmə çəkişmələrindəki rəqəmlər göstərir ki, dini təlimlərə bağlı olmayanların problemləri daha çoxdur.

Ailənin müvəffəqiyyətində ən təsirli addım həyat yoldaşı seçimində yetərincə diqqət göstərilməsi və araşdırma aparılmasıdır. Təcrübə göstərir ki, ailədə baş verən bir çox acılıqların səbəbi həmin bu mərhələdəki məlumatsızlıq və qəflətdir. Bəziləri yetərincə araşdırma aparmadan ailə həyatı qurur. Belələri uyğun sahədə səhlənkarlıqlarının acı nəticələrini düşünmədən həyat yoldaşı seçirlər. Qısa bir müddətdən sonra anlayırlar ki, onlar arasında düşüncə və əxlaq baxımından ciddi

ziddiyyət mövcuddur. Bəziləri isə həyat yoldaşı seçimində yanlış meyarları əsas götürür və nəticədə üzücü peşmançılığa düşər olurlar.

Ailənin müvəffəqiyyəti hər şeydən öncə həyat yoldaşının ağıllıqla seçilməsi və bu seçimdə düzgün meyarlardan istifadə olunmasından asılıdır.

Hələ ki, ailə həyatı qurmamış və ailə təcrübəsi olmayan bir kəs bu seçimin nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu düzgün dərk edə bilmir. Ailə qurduqdan sonra isə insan bu seçimin nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu anlayır.

Evlənmək istəyən şəxs hər şeydən öncə ailə həyatı qurmaqda məqsədinin nə olduğunu və ailə həyatından nə istədiyini müəyyənləşdirməlidir.

Müəyyənləşdirilməlidir ki, məqsəd varlanmaq və daha çox maddi ləzzət duymaqdır, yoxsa insani və mənəvi dəyərləri qorumaqla sağlam ailə qurmaq?

İnsan bu suala cavab verməklə öz həyat yolunu müəyyənləşdirir. Həyat yoldaşı seçimi də bu baxışdan asılıdır.

Əgər yalnız maddi və zəhəri məsələləri meyar götürsək və bu əsasda seçim aparsaq, ailədən vəfa, səmimiyyət, fədakarlıq və məhəbbət intizarında olmamalıyıq. Məlum məsələdir ki, uyğun dəyərlərə malik olmayan ailənin olmağındansa olmamağı yaxşıdır. Ciddi problemlərlə rastlaşmış və qısa bir zamanda dağılan ailələrin əksəri həmin bu növə aiddir. Yəni bu ailələrin təməli gerçək dəyərlər üzərində qurulmamışdır.

Təcrübədən məlum olur ki, bəzi gənclər ailə həyatı qurmağı ticarətlə səhv salırlar. Evlənməkdə məqsədi sərvət əldə etmək olanlar da var. Bəziləri də qarşı tərəfin yalnız zəhəri gözəlliyini əsas götürür, düşüncə və şəxsiyyəti ilə maraqlanmırlar. Həyat yoldaşı seçimində qarşı tərəfin ictimai mövqeyini, peşəsini əsas götürənlər də var. Bu vaxt təbii ki, zəruri amillər nəzərdən qaçırılır. Bütün bu hallarda müştərək həyatın davamı problemə çevrilir. Ailələrə və ailə qurmaq fikrində olan gənclərə belə bir mühüm nöqtəni xatırlatmaq lazım gəlir ki, həyat yoldaşı seçimində gözüyumulu addım atmaqla öz gələcəklərini puça çıxarmasınlar. Çünki bu səhv addımın ardınca bir ömür peşmanlıq gəlir.

Həyat yoldaşı seçiminin əhəmiyyətini, insan həyatında bu seçimin təyinedici rolunu nəzərə alaraq problemlərlə üzləşməmək üçün uyğun seçimdə tələsməmək zəruridir. Dərin araşdırma aparmadan, ehtimallar əsasında seçim aparmaq peşmançılıqla nəticələnir.

Hisslərlə deyil, əqllə seçim edin

Hər birimiz çox sayda insanın sevgi bağları ilə evlənib, nifrət bağları ilə ayrıldığıнын dəfələrlə şahidi olmuşuq. Bu cür ailələrdə ən çox ziyan çəkən tərəf uşaqlar olmuşdur.

Lakin elə ailələr də vardır ki, evlənməklərindən uzun zaman keçməsinə baxmayaraq, sevgiləri heç də azalmamışdır, əksinə çoxalmışdır. Heç indiyə qədər bunun səbəbi haqqında düşünmüsünüz? Niyə bəzən sevgi nifrətə, gülüş göz yaşına çevrilir? Günahı başqalarının boynuna atmayaq və deməyə ki, bu, bizim taleyimiz idi. Xeyr, biz özümüz təqsirkarıq. Çünki evlənməzdən əvvəl yolumuzu düz seçməmişik. Hansı həyatın düzgün olduğunu bilməmişik. Alimlərdən biri deyir: “Ən böyük hünər - yaxşı yaşamağı bacarmaq hünəridir. O həyat ki, səmimiyyət və eşqlə doludur. Bu həyat isə ancaq ağıl və məntiqlə edilən seçimlə mümkündür”.

Çox təəssüf ki, bu günün cavanları üçün seçim deyil, yaxşı həyat yoldaşı olmaq mühüm sayılır. Cavanlarımız xoşbəxt həyatın əsl mehvərinin düzgün seçim təşkil etdiyini unudurlar. Ona görə də peşman olur və tez bir zamanda boşanırlar. Bu cür cavanlarda eşqdən söhbət düşəndə, ağılları donub qalar. Hər kim aşiq olar, hisslərinə görə hökm verir. Məntiq işə yaramaz. Çünki aşiq üçün məhbubu bütün hər şeydən üstündür. O, hər yana baxsa, ancaq gözəllik görər. Əgər həyatda xoşbəxt ailəyə malik olmaq istəyirsinizsə, seçiminizi ağıl və məntiq üzərindən edin. Yadıma gəlir ki, rəfiqələrimdən birinə bir elçi düşmüşdü və çox yaxşı ailədən olan əxlaqlı bir oğlan idi. Lakin rəfiqəm düşünmədən ona “yox” cavabını vermişdi. Ondan bunun səbəbini soruşanda dedi ki, mənim meyarlarımla uyğun deyildir. Soruşdum ki, bəs sənın meyarların nədir? Mənə elə bir həyat yoldaşını təsvir etdi ki, indiyə qədər dünyaya hələ beləsi gəlməmişdi. Gözəlliyi Yusif (ə) peyğəmbərə bənzəməli, sərvəti Süleyman (ə) peyğəmbərə, biliyi və elmi İslam Peyğəmbərinə (s). İndi onun 35 yaşı vardır və hələ də subaydır və ələ getməmişdir. Ona görə də cavanlar gərək evlənməzdən əvvəl bir qələm və kağız götürsünlər. Özlərini bu vərəqdə ölçübbiçsinlər. Əvvəl öz zahiri gözəlliyi

haqqında nəzərini yazsın. Ondan sonra öz eyb və nöqsanlarını yadına salsın. Sonra da arzu etdiyi gələcək həyat yoldaşını necə görmək istədiyini. Əgər özü haqqında yazdıqları xəyal etdiyi həyat yoldaşı ilə uyğun gəlsə, o zaman deməli həmin şəxsin axtarışında olmağı düzgün fikirdir Əks halda bir düşünsün. Əgər öz boyu balacadırsa və zahir cəhətdən gözəl deyilsə, kök və ya çox arıqdırsa, o zaman gözəl və boyu uca olan qız axtarışında olmağı məntiqsiz olardı. Əgər öz eyblərinizi gördüyünüz halda qarşı tərəfin eybsiz olduğunu istəyirsinizsə, sizin üçün həyat çətin olacaqdır. Hər kəs öz əxlaqını bilir və tanıyar. Çox yeyəndir, yoxsa az. Kobuddur, yoxsa mülayim. Vasvasıdır, yoxsa yox. Əsəbidir, yoxsa sakit insandır. Yadda saxlayın ki, bu mövzularda özünüzlə düz rəftar etməli və özünüzlə aldatmamalısınız. Çünki siz əgər özünüzlə tanımasanız, gələcək həyat yoldaşınızı da tanıya bilməyəcəksiniz. Hər kəsə kələk gələ bilərsən, ancaq özünə deyil

Seçim edərkən bəzi tövsiyələr

Hər hansı bir səbəbdən qarşı tərəfin ləyaqəti müəyyənləşmədikdə və ortada şübhələr qaldıqda ailə həyatı qurmaqdan çəkinmək lazımdır. Həyat yoldaşı seçimində qızlar daha çox diqqətli olmalıdır. İslam dini kişilərlə ünsiyyət təcrübəsi olmayan qızların hissə qapılacağını nəzərə alaraq ərə gedərkən onların atalarından razılıq almalarını zəruri buyurmuşdur. Əlbəttə ki, qızların da razılığı olmadan onları ərə vermək olmaz. Ailə təşkilində son qərar zövcələrin ixtiyarındadır. Oğlan və qızın razılığı yoxdursa, izdivac əqdi düzgün deyil. Ata da öz növbəsində qızının xeyirini nəzərə almalı, məsləhətsiz qərar çıxarmamalıdır.

Oğlan və qızın, xüsusi ilə qızın məcbur edildiyi izdivacın sonu yaxşılıqla bitmir. Araşdırmalar göstərir ki, hələ də cəmiyyətimizdə, hətta şəhərlərdə gənclər izdivaca məcbur edilir və məcburi ərə verilən qadınların sayı məcburi evləndirilən kişilərin sayından çoxdur. (Tehranın 20 məntəqəsində aparılan araşdırmalar göstərdi ki, sorğuda iştirak edən 880 nəfər arasında izdivaca məcbur edilən qadınların sayı kişilərin sayından iki qat artıqdır.) İslam dini insanı, ailəsini və eyni zamanda özünü müxtəlif əxlaqi fəsadlardan qorunmaq üçün naməhrəmə baxmaqdan çəkindirmişdi amma həmin islam və şəriət elçilik zamanı oğlanla qıza

icazə verir ki, diqqətlə bir-birinə baxsınlar və bir-birini bəyənsinlər. Bu nöqtə o qədər mühümdür ki, Allahın Rəsulu (s) buyurur: "kim bir xanımla evlənmək istəsə, xanımın bədənini bəzi yerlərinə baxa bilər..." Baxmayaraq ki, hər bir şəxs baxmağın meyar və həddinə görə gərək öz təqlid elədiyi müctəhidin risaləsinə müraciət etsin amma bu höküm ümumi şəkildə islam dinində sabitdir. Aydındır ki, evlilik işində lazım olan qədər aqallıq üçün hətta üzünə, əllərinə və ya gələcək həyat yoldaşının başının tükünə baxa bilər.

Bu minvalla cavanlar qarşı tərəfin əxlaqı barəsində araşdırma aparmasından əlavə şəriətə riayət etməklə gələcək həyat yoldaşının bədənini və zahirə xüsusiyyətini görüb, bəyənməli və düzgün, layiqli seçim etməklə evlənməlidir.

Doğru hədəf və niyyət: Gərək yadınızda olsun ki, həmişə doğru seçim xalis niyyətlə olsun. Əgər bizim hədəfimiz yaxşı olsa, Allah da o yolda yardımçımız olacaq. Allahın Rəsulu (s) buyurur: ***"Kim Allahın razılığı üçün evlənsə ya Allaha görə bir nəfəri evləndirsə, Allahın himayəsində olacaq."***Eyni zamanda evlilik Allahın razılığından başqa niyyətlə olmasın və gərək paklığını qorumaq niyyəti ilə olsun.

Əgər evlilik təkcə dünyaya, şöhrətə, gözəlliyə çatmaq üçün və Allahın razılığı olmasa, evliliyi uğursuz olacaq. İslam Peyğəmbəri (s) buyurub:

"Qadınlarla onların gözəlliklərinə görə ailə qurmayın; ola bilsin gözəllikləri aradan getsin, var-dövlətə çatmaq üçün də onlarla evlənməyin; çünki, mümkündür sərvəti onları dikbaş və üsyankar eləsin; onlarla dininə görə evlənin."

Dua və təvəssül edin: Hərçənd ki, hər bir iş üçün tədqiqat aparmaq və məşvərət etmək lazımdır. Amma unutmayaq ki, bütün işlər Allahın əlindədir və əgər o istəməsə, bir yarpaq belə ağacdən düşməz və bir nəfərin başqasına mehribanlıq hissi olmaz. Ona görə də evlənmək istədiyiniz zaman dua və təvəssül edin. Bu işdə Allahdan kömək istəyin ki, Allah da sizə köməkliyini göstərsin.

Adətən bir nəfərin ki, ailəsi əsil-nəsəblidir, ləyaqətli ailə sayılır. Ona görə də həyat yoldaşı seçməyin ən mühüm meyarlarından biri ailənin əsil-nəsəbli olmasıdır. Allahın Rəsulu (s) buyurub: ***"yaxşı və ləyaqətli ailə ilə evlənin; çünki, əsil-nəsəbin təsiri var."***

Evliliyin iki əsas sütunu qızla oğlandır ki, istəyirlər evliliyin axırına kimi birlikdə yaşasınlar və eyni zamanda iki bədəndə bir ruh olub, ailə ocağını isitsinlər. Ona

görə də seçim qadınla kişinin haqqıdır və onların razılığı hər bir evliliyin əsas təməlidir. Amma əgər xanım subaydırsa, yəni əvvəllər evli olmayıbsa, əksər müctəhidlərin fətvalarına əsasən qızın razılığından əlavə atasının ya babasının da razılığı şərtidir. Lakin oğlan evlənəndə onun özünün razılığı kifayət edir. Bu barədə hədis də nəql olunub:

Əbu Bəsir: İmam Sadiqdən (ə) soruşdu: Mən bir xanıma özümə həyat yoldaşı seçmişəm, amma valideynlərim isə başqa bir xanıma mənim üçün seçiblər, hansı birini seçim? İmam Sadiq (ə) onun cavabında buyurdu: "Özün sevdiyin xanımla evlən və valideynlərinin sevdiyi, seçdiyi xanımla evlənmə." Əlbəttə bu nöqtəyə diqqət etmək lazımdır ki, baxmayaraq qızla oğlan evliliyin iki əsas sütunudur; Ancaq münasib bir evlilik üçün çox vaxt təcrübələrə və məsləhətlərə ehtiyac duyulur. Valideynlərin, böyüklərin məşvərətləri və yol göstərmələri yaxşı yaşayış üçün işıqlı bir yoldur. Digər bir tərəfdən də böyüklər cavanları məcbur etməsinlər və eyni zamanda cavanlar da ötrü hisslərindən ötrü münasib olmayan evlilik etməsinlər.

Evlənməyə layiqli qadınların xüsusiyyətləri

Bizim dinimizdə münasib həyat yoldaşının xüsusiyyətləri hədislərdə bəyan olunub;

Həmçinin Allahın Rəsulu (s) bir hədisdə layiqli qadın üçün on xüsusiyyət bəyan edib. Cabir ibn Abdullah Ənasari deyir: Allahın Rəsulunun (ə) xidmətində idim ki, O, evlənməyə layiq olan qadının xüsusiyyətləri barəsində belə buyurdu: Sizin həyat yoldaşlarınızın ən yaxşısı o kəslərdir ki, bu sifətləri olsun:

- 1) Dünyaya övlad gətirmək üçün hazır olsunlar.
- 2) Mehriban olsunlar.
- 3) Öz iffətlərini və paklıqlarını qorusunlar.
- 4) Qohum-əqrabalarının yanında izzətli və başıuca olsunlar.
- 5) Həyat yoldaşının yanında təvazökar və qane olsunlar.
- 6) Özünü əri üçün bəzəsin və ona göstərsin.
- 7) Naməhrəmlərə nisbətə özlərini saxlayır və öz geyimlərini qoruyurlar.
- 8) Ərinə itaət edirlər.

9) Həyat yoldaşının cinsi meylini ödəyirlər.

10) Sevgi və bağlılıqlarında ifrat və təfrit etmirlər; bəlkə orta həddə riayət edirlər.

Şübhəsiz bu cür xüsusiyyətli həyat yoldaşı olan xanımlar ərləri ilə psixoloji və mənəvi problemləri olmaz. Ləyaqətli qadınların nişanələri

“Həm təvazökar, həm də itaət edən qadınlar pak və təqvalıdırlar.”

Allah ismətli qadının iki xüsusiyyətinə təkidlə işarə etmişdir: Təvazökarlıq və itaət etmək. Qadın öz ərinə itaət edərək onun müqabilində təvazökar olmalıdır. Əgər bir qadın əri qarşısında etinasızlıq və

saymazlıq göstərərsə, həqiqətdə ilahinin ona verdiyi fitri qanunun əksinə hərəkət etmişdir. İslam nəzərinə görə ləyaqətli qadın odur ki, ərinə itaət etsin və kişi də evdə böyük kimi sayılsın. Amma gərək amansızlıq və zorakılıq deyil, əksinə ailənin idarəsi və məsləhətinə uyğun təbii bir tərzdə böyüklük etsin. Qadının öz ərinin buyuruğunda diqqətli olması ümdə vəzifələrindən biridir. ***Təqva–iman əhlinin ən gözəl xüsusiyyətlərindəndir ki, onlar Allahın ədalətindən qorxub onun əmrinə qeyd-şərtsiz itaət edirlər.***⁹

Evlənməyə Layiqli kişinin xüsusiyyətləri

Möminə və dindar xanımlar gərək həyat yoldaşı seçəndə çox diqqətli olsunlar ki, gələcək yaşayışlarında mənəvi böhranlara və duyğusal boşanmaya giriftar olmasınlar; Əgər evlilikdə din və əxlaq iki əsas meyar qərar verilsə, xoşbəxtlik də olacaq. Şübhəsiz əxlaqı nəzərə almadan var-dövlətin çoxluğu yaşayışı maneələr və problemlərlə üzbəüz edəcək. Hədisdə qız atalarına tövsiyə olunur: "Əgər elçinin dinini və əxlaqını bəyənsəniz, ona müsbət cavab verin" Evlilikdə münasib kişi seçmək üçün əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən paklıq, iffətli olmaq və ailəsinin yaşayış xərcini təmin etmək bacarığının olmasıdır.

İmam Sadiq (ə) buyurur: ***"Qadına layiq o həyat yoldaşıdır ki, iffətli, pak və yaşayışın xərclərini təmin etməyi bacaran olsun."*** Belə ki, kişi və qadın evliliklərində öz hədəflərini İlahi qanunlar əsasında qərar versələr və yaşayış

⁹ -Nisa, ayə 34

tərzlərini islam qaydaları ilə tənzimləsələr, heç vaxt sevgisizliyə və duyğusal boşanmaya giriftar olmayacaq.

Ər arvad münasibətlərinin yaranmasına maneə olan səbəblər

Məlumdur ki, hər kəs evlənərkən xoşbəxt lımaq istəyir. Bəzən istəyərkən bəzəndə istəməyərək arada maneələr yarana bilər. Bəs hər kəs xoşbəxt olmaq istəyirsə arada yaranan soyuqluq, istiləşə bilməmək və ya yola gedə bilməmək nə üçün baş verir. Münasibətlərin bu hala gəlib çıxmasında tərəflərin hansında günah vardır? Biz harda səhv edirik?

Müqəddəs İslam dini evliliyə çox tövsiyə etmişdir. Belə ki, dinin kamalı nigahla şərtlənmişdir. Allahın Rəsulu (s) da insanın dindarlığında ailənin mühüm rolunu nəzərə alaraq buyurmuşdur:

- 1) "Hər kim evlənsə (ailə qursa), dinin yarısını qorumuşdur, qalan yarısı üçün Allahdan çəkinməli və təqvalı olmalıdır".
- 2) "İslamda heç bir bina (quruluş), evlilik qədər Allah yanında əziz deyil".
- 3) "Evlilik mənim sünnəmdir, hər kim sünnəmə uyğun əməl etməsə, məndən (ümmətimdən) deyil".
- 4) "Mən sizə peyğəmbər olmaqla yanaşı evlənir, dadlı yeməklər yeyir, camaatla əlaqə saxlayaraq onların arasında yaşayıram. Hər kəs mənim sünnə və həyat tərzimdən üz döndərsə, məndən deyil".

İmam Sadiq (ə) buyurur: "Evli adamın qıldığı iki rəkət namaz, subay adamın qıldığı yetmiş rəkət namazdan daha üstündür".

İslam dininin nəzərində ailə müqəddəs bir qurumdur. İslam dinində ailəyə verilən xüsusi bir müqəddəslik başqa bir quruma verilməyib. Həzrət Məhəmməd (s) buyurur :

İslamda elə bir qurum qurulmayıb ki, Allahın nəzərində evlilik qədər sevimli olsun. Evlilik bu qədər təkid edilməmişsə bəs bu boşanmalar niyə getdikcə artmağa başlayıb. Evlənən zaman bəzi nüanslara fikir vermək, vəzifələrini

bilmək, hüquqlarını bilmək və əməl etmək lazımdır. İndi hissə-hissə araşdıraraq görək nə baş verir.

İslamda qadın-kəşi bərabərliyi

Digər bir müzakirə mövzusu da, qadın-kəşi bərabərliyi məsələsidir. Qadınla kəşinin bərabərliyini qəbul etmək, əslində alma ilə armudu bərabər qəbul etmək kimi əşyanın təbiətinə zidd olan bir haldır. Çünki, qadınla kəşi nə psixoloji, nə də bioloji baxımdan eyni deyildir. Yaradılışları fərqli olduğu kimi, vəzifə və məsuliyyətləri də fərqlidir. Onların hər biri səadət və rahatlığa qovuşmaq üçün yaradılışına müvafiq sahədə həyat sürməli, öz vəzifəsini üzərinə götürməlidir. Məsələn, kəşinin uşaq doğmaq kimi əşyanın təbiətinə zidd bir xüsusiyyəti olmadığı kimi, qadının da həyatın çətinlikləri qarşısında kəşi qədər dözümlü olmadığı bir həqiqətdir. Deməli, qadın və kəşi hər biri öz təbii xüsusiyyətləri çərçivəsində dəyərləndirilməlidir. Hər şeydən əvvəl bir ana olan qadın səbr, şəfqət və mərhəmətlə övladını tərbiyə edib boya-başa çatdırır. Ata isə uşağın tərbiyəsində mərhəmət göstərə bilməz çünki qadının yaradılışındakı xüsusiyyətlər onu ucaldan və fərqləndirən sirr, daxili aləmində hakim olan mərhəmət, şəfqət, anlayış və səbr kimi keyfiyyətlərdir. Qadının bu keyfiyyətləri ailə mühitində analığı yaşamaqla birgə ortaya çıxır və ana bu xüsusiyyətləri ilə cəmiyyətləri, dövlətləri meydana gətirən, dünyaya nizam verən varlığı yəni insanı yetişdirir.

Kəşinin isə fitrəti, vəzifələri və iş sahəsi fərqlidir. Bu nöktədə ağla belə bir sual gələ bilər : <<Elə isə qadın üstündür, yoxsa kəşi ?>> Bu suala islam dinindən çıxış edərək cavab versək deyə bilərik ki, Quranda səbr, şükür, qənaət, mərhəmət, təvazökarlıq, fədakarlıq, dözümlülük yardımsevərlik kimi xüsusiyyətlərə sahib və eyni zamanda təqvalı (Allahdan qorxma) kamil bir insan modelindən bəhs olunur. Hər iki cinsdən hansında bu xüsusiyyətlər varsa və ya hansı bu bildirilən kamil əxlaqa sahibdirsə, üstün olan odur. Qadındırsa, qadın üstündür, kəşi isə, kəşi üstündür. Bunun xaricində hər hansı bir üstünlük ölçüsünü quran rədd edir. Cins, irq, millət və s. kimi ünsürlər insanlar arasında

əsla bir xüsusiyyət ola bilməz. Qadın-k kişi bərabərliyi, qadının ailə vəziyyəti ilə bağlı iş yerindən bəhs edilir, onun ən qiymətli dəyəri olan analığı unudulmuş, bir kənara atılmış, hətta onu əzən mənliliyini məhv edən bir vasitə kimi qurulmuşdur. Yəhudi əsilli bir feminist olan Emma Qoldman uşaq dünyaya gətirən qadınların evlərində əsir həyat yaşadılar- ından uzun-uzadı bəhs edir və nəticədə doğuma nəzarət vasitələrinin geniş yayılmasını tövsiyə edir. Qərb, yanlış yolla gedərək qadını öz yaradılışına qarşı düşmən etmişdir . Bu şəkllə, qadın ailə həyatından və ana ayrılaraq hər sahədə istifadə edilən bir məxluq çevrilmişdir. Bütün bunlar inkarı mümkün olmayan həqiqətlərdir və tarix buna şahiddir.

Bu müfəssəl və oxunaqlı məqalənin əvvəlində amerikalı bir xanım fəhlə qadınların hal-hazırda “qadın-k kişi bərabərliyi” adı altında keçmişdə onlara verilən bir sıra imtiyazlardan (misal üçün, əvvəllər qadınların 25 funtdan artıq ağırlıq qaldırmamasına icazə verilirdi. Halbuki kişilər üçün bu limit nəzərdə tutulmurdu) məhrum edilməsindən giley-güzar edir. O deyir: “Hal-hazırda Ohayo ştatında yerləşən “General Motorz” zavodunda (buranı 2500-ə yaxın qadının dözülməz əzab-əziyyətlərə düşar olduğu bir məkan adlandırsaq, daha yaxşı olar) iş şəraiti çox dəyişilib...” Həmçinin bu qadın güclü bir buxar maşını tutub saxladığını, yaxud 25 funt çəkisi olan, az öncə cüssəli bir kişinin yerə qoyduğu polad sobanı təmizlədiyini gözləri qarşısına gətirərək öz-özünə deyir: “Başdan ayağa qədər əzildim, hər yerim yaralandı”. O deyir: “Dəqiqədə 25-50 inç böyüklüyündə, 35 : funtdan artıq çəkisi olan bir bağlamanı qarmaqdan asmalıyam. Əllərim daim şişir və ağrıdan zoqquldayır”. Məqalənin ardında başqa bir qadın giley-güzarını bildirir, narahatçılığı iztirabları barədə danışaraq deyir ki, onun əri ABŞ Dəniz Donanmasında dənizçidir. Bu yaxınlarda Dəniz Qüvvələrinin admiralı gəmilərə bir-neçə qadını da iş götürülməsi barədə qərar çıxarıb. Xanım yazır: “Bir qədər əvvəl Hərbi Dəniz Donanması 40 qadın və 480 nəfər kişidən ibarət heyətlə bir gəmini: ezamiyyətə göndərdi, Gəmi dənizdə bu tip “kişili-qadınli” ilk səfərini başa vurub limana qayıdanda məlum oldu ki, dənizçilərin ömür-gün yoldaşlarının qorxu * narahatlığı heç də əbəs deyilmiş. Belə ki tezliklə nəinki səfər zamanı yaşanllı: Məqalənin ardında başqa bir qadın giley-güzarını bildirir, narahatçılığı 35 iztirabları barədə danışaraq deyir ki, onun

əri ABŞ Dəniz Donanması- dənizçidir. Bu yaxınlarda Dəniz Qüvvələrinin admiralı gəmilərə bir-neçə qadınla da işə götürülməsi barədə qərar çıxarıb. Xanım yazır: “Bir qədər əvvəl Hərbi Dəniz Donanması 40 qadın və 480 nəfər kişidən ibarət heyətlə bir gəmili: ezamiyyətə göndərdi, Gəmi dənizdə bu tip “kişili-qadınla” ilk səfərini başa vurub limana qayıdanda məlum oldu ki, dənizçilərin ömür-gün yoldaşlarının qorxu və narahatlığı heç də əbəs deyilmiş. Belə ki tezliklə nəinki səfər zamanı yaşanmış çoxsaylı eşq macəraları, hətta gəmidəki qadınların əksəriyyətinin bir-neçə kişi ilə cinsi əlaqədə olduğu aşkara çıxdı”

Məqalədə yazılıb: “Florida ştatındakı dul qadınlar “azadlığa” çıxandan sonra bərk təşvişə düşüblər. Belə ki əyalətin Tomas Testa adlı hakimi həyat yoldaşını itirmiş qadınlara kömək məqsədilə, onlara təxminən 500 dollar məbləğində müavinətin ayrılmasını nəzərdə tutan qanunu bu yaxınlarda ləğv edib və bu qanunun “kişilərə qarşı diskriminasiya” hesab olunduğunu bildirib”.

Məqalənin davamında yazılır: “Xanım Mc.Danielin əlləri daim ağrıdan sızıldayır, xanım Eston (əri dənizçi olan qadın) təşviş və iztirab içərisindədir, Florida əyalətində yaşayan dul qadınlar maddi cəhətdən cəriməyə düşüblər, başqa qadınlar da azadlığın “ləzzətini” hər biri öz payına düşəcək qədər dadacaqlar. Bir çoxlarını belə bir sual düşündürür: qadınların itirdikləri qazandıqlarından çox deyil mi? Bəli . İndi bu barədə danışmaq artıq faydasızdır, çünki oyun çoxdan başlayıb və tamaşaçılar elə yenidən oturacaqlarını tapıb yerlərinə otura biliblər.

Məqalənin qısa xülasəsi yuxarıda qeyd etdiklərimizdən İbarətdir

Məzmunundan da aydın olduğu kimi, qadınlar “azadlıq” və “bərabərlik” adı altında , çiyinlərinə yüklənmiş çətinliklərdən o qədər cana doyuqlar ki, bu iki sözcüyün heç bir günahı olmadığından xəbərsiz şəkildə onlara düşməni kəsiliblər. Qadın Və kişi hər birinin öz orbiti olan iki müxtəlif planetdir. Hər biri özünün kosmik məkanında və öz orbiti üzrə hərəkət etməlidir.

Bəşər cəmiyyətinin reallığında istər qadının, istərsə də kişinin xoşbəxtlik və səadətə qovuşmasının başlıca şərti budur ki, onlardan hər biri öz orbiti üzrə hərəkətinə davam etsin. Azadlıq və bərabərlik yalnız o zaman öz bəhrəsini verir ki, nə qadın, nə də kişi özünün yaranış nizamında müəyyən edilmiş təbii

orbitindən, hərəkət trayektoriyasından kənara çıxmasın. Az öncə qeyd olunanlar cəmiyyətdə narahatlıq və iztirab doğuran amil isə fitrətin, təbiətin hökmünə qarşı üsyan qaldırılması olmuşdur.

Biz iddia edirik ki, “Qadının ailə və cəmiyyətdəki hüquqi statusu” məsələsi yenidən baxılmasına ehtiyac duyulan, əvvəllər aldığı qiymətlə kifayətlənməməyə tələb edən məsələlərdən biridir. Problemin çözülməsi üçün biz əvvəla, təbi özümüzə bələdçi seçməyi, ikincisi isə, istər keçmişdə, istərsə də hazırkı əsr qazandığımız acılı-şirinli təcrübələrdən maksimum dərəcədə faydalanmağı önəmli şərtlər kimi nəzərdə tuturuq. Yalnız bu halda sözün həqiqi mənasında

“qadın haqları” naminə hər hansı bir hərəkət gerçəkləşə bilər. “

İmam Əli (ə): buyurur *«Qadınların ən yaxşı xüsusiyyətləri kişilərin ən pis xüsusiyyətləridir: Qürur, qorxaqlıq və xəsislik. Çünki qadın məğrur olsa özünü (naməhrəmin) ixtiyarına verməz. Xəsis (tutumcul) olsa, özünün və ərinin malını saxlayar, qorxaq olsa başına gələn (bədnamlığına səbəb ola biləcək) hər şeydən qorxar.»*¹⁰

Kişi-qadın bərabərliyi mövzusunə keçməmişdən əvvəl “bərabər” və “bərabərlik” kəlmələrinin lüğəvi mənalara baxaq. “Bərabər” – heç bir fərqi olmayan, təbiəti, xüsusiyyəti, qiyməti, ölçüləri eyni olan deməkdir. “Bərabərlik” isə insanlar arasında hüquqlar baxımından heç bir fərqi olmaması mənasındadır. Bu “bərabər” və “bərabərlik” tərifləri çərçivəsində qadının kişinin yanındakı mövqeyi necədir?

a) Fitrətdəki Fərqlilik

Allah (c.c.) Kainatda hər şeyi cüt yaratmışdır. Bu cütlərdən hər birinin o birisinə bütün cəhətləri ilə bərabər olduğunu iddia etmək qeyri-mümkündür. Çünki ayədə: “Hər şeydən cüt-cüt (kişi və qadın, biri-birinin əksi olmaqla) yaratdıq. Bəlkə bir düşünüb ibrət alasınız.” (Zəriyat, 51/49)-buyrulur. Zərrələrdən bitkilərə, bitkilərdən isə heyvanlar və insanlar arasındakı qadınlıq-kişiliyə qədər hər şey cütdür və biri-birinə möhtacdır. Müsbət mənfiyə, elektron

¹⁰ - Tuhəful-Uqul, səh.35

protona, gecə gündüzə, yaz qışa, yer üzü göy üzünə, kişi qadına, qadın kişiye möhtacdır. Bunlarla yanaşı, hal-hazırda bilmədiyimiz, ancaq elm və texnologiyanın inkişafı ilə öyrənə biləcəyimiz neçə-neçə cütlər vardır.

Məhz Allah (c.c.) qadını yaradarkən, elektrona nisbətən protonu, müsbətə nisbətən mənfini, erkək toxuma nisbətən diş toxumu yaratdığı kimi, kişini yaratmış və bu cütlərdən bir vəhdət meydana gətirmişdir. Ancaq elektron protona, müsbət mənfiyə bərabər olmadığı kimi, qadın da kişiye bərabər ola bilməz. Bu, fitrətin dəyişməz qanunlarından biridir. Çünki tək olan Allahdan başqa hər şey yarımçıq, qüsurlu olduğu kimi, varlığını davam etdirə bilmək üçün də heç bir şey öz-özünə kifayət edə bilməz. Buna görə də yarımçıq olan kişi və qadın bir araya gələrək bir-birini tamamlayacaq və bir vəhdət təşkil edəcəkdir ki, bütünün əsl həqiqəti də bu vəhdətdədir.

Yəni qadın və kişi bir-birinə bərabər deyil, əksinə bir-birinin tamamlayıcısıdır. Allah Rəsulu (s.) bir hədisində bu həqiqəti ifadə etmişdir: “İnnəman-nisa şaqaiqurrical – Qadınlar kişilərin yarısıdır.”

Hədisdəki “şaqaiq” kəlməsi tən ortadan ikiye bölünmüş bir bütünün hissəsi deməkdir. Yəni bir bütünü meydana gətirən iki hissədən hər biri digərinin “şaqaiqidir.” Buna görə insan olma yönü ilə qadın və kişi bərabər yarılardır (hissələrdir). Ancaq qətiyyən biri digərinin eyni deyildir. Yəni bunların fitrətləri, ruh və psixologiyaları tamamilə fərqlidir. Qadın fiziki və ruhi baxımdan kişiye bərabər ola bilmədiyi kimi, kişi də ona bərabər ola bilməz. Nə kişi qadının bioloji cəhətdən daha inkişaf etmiş bir versiyası (şekli), nə də qadın kişinin az inkişaf etmiş bir tipidir. Cinsiyyət fərqliliyinə bəşərin müdaxiləsi qeyri-mümkün olduğuna görə, inanan, yaxud inanmayan hər kəs bərabərlik xülyələrindən əl çəkib kişini və qadını olduğu kimi qəbul etməlidir.

O ki qaldı, tək-cə fərqli cinslər arasında deyil, eyni cinslər arasında da tam bir bərabərliyin olduğunu söyləmək mümkün deyil. Belə bir xülyanın həqiqətə çevrilməsinə çalışmaq fitrət qanunlarını dəyişməyə çalışmaq deməkdir ki, bu cür söylər bütünlüklə bihudə və hədərdir. Yeri gəlmişkən bunu da qeyd etmək lazımdır ki, qadınlardakı bu yaradılış fərqliliyi onların xor və həqir görülməsi üçün səbəb deyildir. Əksinə Allah-Təala “...*(hər şeyin keyfiyyətini,*

xüsusiyyətini, davam müddətini) əzəldən müəyyən edən və (hamıya) yol göstərəndir”¹¹

Qadını və kişini “Ən gözəl yaradılışla yaradan” və ona ucalmanın, yüksəlmənin yollarını öyrədəndir. Onları bir-birinin tamamlayıcısı, örtüsü, qoruyucusu edəndir.

b) Vəzifədə fərqlilik

Yuxarıdakı izahlardan göründüyü kimi, fitrətən qadın kişi ilə eyni olmadığı kimi, vəzifədə də bərabər ola bilməz. Kişiyə aid vəzifələr qadınan tələb olunarsa, ona zülm olar. Çün ki qadının fiziologiya, biologiya və psixologiya etibarilə kişidən nə qədər fərqləndiyi açıq-aşkardır. Belə bir yaradılış fərqliliyindən doğan bəzi haqq (hüquq) və vəzifə fərqləri də çox təbiidir. Məsələn, kişi qadına nisbətən daha güclü və daha qüvvətlidir. Qadının bu baxımdan kişinin etdiyi işi, yaxud vəzifəni icra etməsi çox çətindir. Bu hal qadın üçün qətiyyən nöqsan deyildir. Bunun əvəzində isə qadın kişidən daha şəfqətli, daha mərhəmətli, daha zərif və daha həssasdır. Bu xüsuslarda kişi qadınla yarışa bilməz. Hər iki cins, vəzifələrinə uyğun qabiliyyətdə yaradılmışdır ki, həqiqi haqq və ədalət də məhz budur. Yəni kişi-qadın bərabərliyini qadın və kişiyə ayrı-ayrılıqda deyil, öz fitrəti çərçivəsində yanaşıb dəyərləndirmək ən məqsədəuyğun yoldur. Bəli, qadın yaradılışına və qabiliyyətlərinə görə müəyyən vəzifə və hüquqlara malikdir ki, o bu çərçivədə istiqamətləndirilsə, daha yaxşı nəticələr əldə olunar.

Nəsilləri məhz qadın dünyaya gətirir və tərbiyə edir. Bəşəriyyətə layiqli fərdlər onun feyzli və bərəkətli əli ilə bəxş edilir. Hələ nəslin yetişməsi xüsusunda qadının şəfqət kimi dəyərlə təchiz edilməsi ona Allahın xüsusi lütfüdür. Bu vəsfi ilə qadın ailə fərdləri arasında bir ehtiram abidəsidir. O, evin tərbiyəçisi, müəlliməsi, qəyyuməsi və səadət mənbəyidir. Kişi onunla həqiqi səadətə qovuşur. Uşaq onun şəfqətli qoynunda böyüyür, həssas, şəfqətli və sağlam düşüncəli yetişir. Əgər ana, iffətli yaşaya bilmişsə, onun sayəsində uşaq nə yolundan çıxar, nə də mənəviyyatsız yaşadlarına qoşular. Allah-Təalanın

¹¹ - Əla, ayə 3

qadına bəxş etdiyi lütfə müqayisədə bəzi insanların bərabərlik adı ilə ona verəcəyi hər şey çox sönük görünür. Bərabərlik iddiaları ilə ona veriləcək hüquqlar, ediləcək yaxşılıqlar qızıl medallarla təltif edilmiş bir insanın yaxasına mis medal taxmaq kimi gülünc və bəsitdir. Allah (c.c.) qadını elə bəzəkli, aləlvən bir paltarla süsləyib ki, artıq bundan sonra ona geydirilən hər şey onun dəyərini azaltmağa, ondan istifadəyə hesablanmışdır. Allah Təala adili-mütləqdir. Allah (c.c.) hər haqq sahibinə haqqını vermişdir. Verəndə də nə onu kobudlaşdırmış, nə də gülünc vəziyyətə salmışdır. Bundan sonra ona verilən hər “haqq” (hüquq) bir haqsızlıq və zülmüdür. Qadının görəcəyi iş onun fiziologiya, psixologiya və ruhuna mütləq uyğun olmalıdır. Onun çiyinlərinə ağır işlər yükləmək və onun fitrətinə yad işlər gördürmək nə bərabərliyə, nə də insani münasibətlərə sığar. Əksinə, belə bir davranış qadının bəzi hüquqlarından məhrum edilməsi deməkdir. Allah Rəsulundan (s.ə.s.) gələn bu hədis yuxarıdakı məsələni çox gözəl şəkildə ifadə edir: “Bir inəyi boyunduruğa qoşdular. Dönüb sahibinə belə dedi: Mən bu iş üçün yaradılmamışam.” Yəni bu iş üçün öküzlər yaradılıb.

Xülasə, hər şeyin bir yaradılış qayəsi var. Hər varlıq yaradılış məqsədinə və qabiliyyətinə görə istiqamətləndirilməlidir ki, həqiqi ədalət təsis olunsun.

Qadın və kişinin vahid xilqəti

Şübhəsiz ki, bəşəri xüsusiyyətlər baxımından qadın və kişi bir-birindən fərqlənir.

Yə`ni onların hər ikisi insandır və vahid insani xüsusiyyətlərə malikdirlər. Onların biri o birindən üstün və ya alçaq deyil. Bə`zi fəlsəfi cərəyanlar, məktəblər və məzhəblər qadını ikinci dərəcəli mövcud sayır. Qur`ani-kərim isə öz aşkar bəyanlarında qadının kişi cinsindən olduğunu və onların hər birinin o biri üçün zinət və aramlıq vasitəsi sayıldığını bildirir. Qur`an qadınla bağlı xurafi əqidələrin üzərindən xətt çəkir. İslam və Qur`an baxımından qadın və kişi vahid bir xilqətə malikdir. Tarix boyu qadınların mə`ruz qaldığı və onları bir çox hüquqlardan məhrum etmiş sıxıntıların kökü qadın vücudunun mahiyyəti ilə bağlı yanlış düşüncə tərzidir. Müxtəlif ailə mühitləri və cəmiyyətlərdə

rastlaşdığımız bir çox kobud rəftarların və qarşıdurmaların səbəbi həmin yanlış baxışdır. Təəssüf ki, bütün cəmiyyətlərdə bu sayaq yanlış düşüncə və e'tiqadlar kök atmışdır. Yaxın zamanlaradək əksər avropa ölkələrində qadın ən ibtidai hüquqlardan məhrum idi.

Müasir mədəniyyət qanunları əsasında qadınların bir çox hüquqları ayaq altına alınmışdı. Bə'zi ideologiyalarda, xüsusi ilə də xristianlıqda qadın insanda şübhə və tərəddüd yaradan şeytani bir mövcud kimi tanıtılır, kişilərin süqutunun əsas səbəbkarı kimi təqdim olunur. Bu sayaq düşüncə tərzinə hələ də əksər cəmiyyətlərdə təsadüf olunur. Bizim də əqidə və e'tiqadımızda Qur'an prinsiplərinə zidd olaraq bu sayaq xurafi münasibətlər görünməkdədir. Belə yanlış düşüncələrin zehinlərə yol tapması əməldə xoşagəlməz nəticələrlə sonuclanır. Əgər kişi qadını vəsvəsəçil, şeytani və şər bir mövcud kimi tanısa, onu cilovlamağı özünə vəzifə biləcək, bu yolda qadını istənilən bir şəkildə sıxıntıya salmağı mümkün sayacaq. Keçmişdə bu sayaq ailə rabitələrinin nümunəsi çox olmuşdur. Həmin ailələrdə kişi ailənin himayəçisi kimi yox, müstəbid hakim kimi tanınırdı. Belə bir kişi üçün arvad-uşaq bir qul kimi idi. İndi də bə'zi ailələrdə bu sayaq münasibətlə rastlaşırıq. Belə ailələrdə yalnız qeyd-şərtsiz itaət dəyər sayılır. Ailədə kişiyə bu sayaq hərtərəfli, korkoranə və qulsayağı itaət mövcud olduqda onu, adətən, "patriarxal" adlandırırlar

Qadınla müştərək həyatda ilk addım

Qadınla bu sayaq rəftar ilk növbədə ona sitəmkar baxışdan formalaşır. Keçmişdə bu münasibət o qədər sərt olmuşdur ki, hətta qadın özü də özünü dəyərsiz saymış, ər qarşısında hüquqlarını dərk etməmişdir. Qadına ifrat sərt münasibət "feminizm" adlı əks bir cərəyan doğurmuşdur. Bu, qadının kişi ilə tam bərabər olduğunu iddia edən ifrat bir cərəyandır. Qur'ani-kərim bu sayaq yanlış e'tiqad və adətlərlə mübarizə üçün, harada böyük və pak bir kişidən söz açmışsa onunla yanaşı böyük və pak qadının adını çəkmişdir. Bəli, Qur'anda kişi və qadına münasibətdə tarazlıq gözlənilmiş, qadına mövcud münasibəti aradan qaldırmaq üçün qəhrəmanlıq dastanlarında kişilərlə yanaşı qadınlar da xatırlanmışdır. Bizim səmavi kitab daim tə'kid edir ki, axirət mükafatı cinsdən yox, iman və əməldən

asılıdır. Demək, kamillik mərhələlərini keçmək üçün qadın kişi ilə eyni imkanlara malikdir. O düzgün təlim-tərbiyə aldıqda kamilliyin ali dərəcələrinə çata bilər. İslam tarixində pak və ali məqamlı qadınlar çoxdur. Zülm-sitəmdən uzaq, yetərli ailə mədəniyyətinə nail olmaq üçün kişi düzgün düşüncə tərzinə yiyələnməli, bəşər tarixində kök atmış yersiz təəssüblərdən çəkinməlidir. Bu, kişinin qadınla müştərək həyatda atacağı ilk addımdır. Kişi qadını ilahi bir hədiyyə, həyat yoldaşı bilməlidir. Bilməlidir ki, hüquqi baxımdan qadın eynən onun kimidir. Qadını əskik saymaq, ona hakimlik fikrinə düşmək yolverilməzdir. Qadına münasibətdə təhqiramiz təsəvvürə malik olmaq kişinin özünü üstün sayması ilə nəticələnir və bu ailə rabitələrinə çox mənfi təsir göstərir. Nə qədər ki, bu sayaq düşüncə tərzini formalaşmamış və kişi qadını özü ilə bərabər mövcud saymır, ailə münasibətləri tənzimlənməyəcək. Bu sayaq düşüncə tərzini ailə rabitələrinin sağlamlaşdırılması yolunda kişilərin atacağı ən zəruri addımdır. Yalnız bu yolla Allahın vəd etdiyi mərhəmət və sevgiyə nail olmaq mümkündür.

Əgər qadınla kişi arasındakı rabitələr ədalət və bərabərliyə əsaslansa, tərəflərdən biri o birinə həqarətlə baxmasa, onlar aram bir həyat sürəcəkdir. Bu o demək deyil ki, ailədə iş bölgüsü olmasın və hər kəs öz fitri və təbii xüsusiyyətlərinə uyğun məs'ulyyət daşımasın. Uyğun düşüncə tərzini kişinin ailədə idarəetmə məs'ulyyətini azaltmır. Növbəti söhbətlərimizdə ailədə iş bölgüsü haqqında danışacağıq. Hələ ki, diqqət əsas məsələyə yönəldilməlidir:

Qadınla kişi arasında rabitənin əsasını anlama, təvazö, qarşılıqlı ehtiram, bir sözlə, yoldaşlıq təşkil edir.

Aydın məsələdir ki, yoldaşlıq və dostluq münasibətlərində bir tərəfin özünü üstün, qarşı tərəfi əskik sayması mümkün deyil. Dostluq varsa, tərəflər arasında qarşılıqlı ehtiram da var.

Mənəm evin ağası

Allah kişi ilə qadını fərqli yaradıb. İstəsək də, istəməsək də, bunu qəbul etməliyik! Bu fərqliliklərə görə də kişinin qadının üzərində müəyyən üstünlüyü var. Hər dövlətin başçısı var. İkinci şəxs başçı olmaq istədikdə isə problemlər yaranır. Ailə də bir dövlətdir, onun başçısı olmalıdır. Dinimiz başçı kimi məhs kişini görür. Çünki məhs kişinin üzərinə ən çətin öhdəliklər qoyulur. O, ailəsinin

həm maddi, həm mənəvi tələbatını ödəməlidir: "Kişilər qadınlar üzərində ixtiyar sahibləridirlər. Bu, Allahın onlardan birinin digərinə üstün etməsi və (kişilərin) öz mallarından (qadınlar üçün) sərf etməsinə görədir. Əməlisaleh qadınlar (ərlərinə) itaət edib Allahın himayəsi sayəsində gizli şeyləri (ərlərinin sirlərini, maldövlətini, namus və şərəfini) qoruyub, saxlayırlar..." (surə 4, ayə 34). Bununla qadın və digər ailə üzvlərinin haqları tapdalanmır, sadəcə, hərənin özünəməxsus, özünəlxaiq davranış həddi var. Allah-Təala kişi ilə qadına çox gözəl tərif verir: "Onlar (qadınlar) sizin, siz də onların libasısınız. (Bir-birinizə həddindən artıq yaxınsınız)" (surə 2, ayə 187). Kişi fiziki və emosional cəhətdən daha güclü olduğundan ailəsinə arxa olub, çətinliklərini həll etməlidir. Qadın isə ərinin dostu, rahatlıq, sevgi mənbəyi olmalıdır. Bir sözlə, bir-birinin libası olub, bir-birini isitməli, qorumalı, bəzəməli, şəxsi şeylərini başqalarının gözündən gizlətməlidirlər. Bəzi qadınlar "kişi" olub ərlərinə başçılıq edirlər. Lakin bununla öncə özlərinə çətinlik yaratdıqlarını bilmirlər.

Xanımın haqları

Biz təkcə qadın haqlarından danışmaq istəmirik. Bura həm də ailə bağlılığına və gözəl dostluğa səbəb olacaq haqlar da daxildir. Bu haqlardan bəzisini xatırladaq:

1. Qadın şəri haqlarda ərinə tabe olmalıdır. Əgər əri onu Allaha qarşı üsyana sövq edərsə, ona qarşı çıxmaq haqqı var.
2. Qadın evindən yalnız ərinin izni ilə sədəqə verə bilər,
3. Yalnız ərinin izni ilə müstəhəbbi oruc tuta bilər.
4. Qadın ərinə təmkin verməlidir.
5. Evindən ərinin izni ilə çıxmaldır.
6. Ərini qəzəbləndirməməlidir.
7. Onun üçün bəzənməli, ən gözəl zinət əşyaları ilə onun üçün süslənməlidir. Başqaları üçün bəzənmək olmaz.
8. Onunla gözəl rəftara və gözəl dostluğa can atmalıdır.
9. Ona xidmətdə və ehtiramda hər zaman irəlidə olmalıdır.
10. İftiraldan özünü qorumalıdır.

11.Həyatda ona yardım etməli və onu razı salmalıdır.

12.Yatağına ondan başqasını qoymamalıdır.

13. Davranışlarında daha diqqətli olmalıdır.

14.Qadın kişini özü üçün nemət hesab etməlidir.

15.Omun sirrlərini qorumalıdır .

Kişinin də xanımı üzərində haqqı çoxdur. Qadın əri ilə yaxşı yola getməlidir!

Hədisi-şərifdə buyuruldu ki:“Qadının cihadı əri ilə yaxşı yola getməkdir.”

[Tabərani]

Bir qadın ərini gözəl qarşılayar, gözəl sözlər söyləyərək məmnun salmağa çalışardı. Peyğəmbər əfəndimiz əleyhissəlam, qadının bu hərəkəti səbəbi ilə onun

ərinə buyurdu ki:“Xanımına salam söylə, yarı şəhid savabına qovuşduğunu xəbər ver!” [Şira] Qadınların Cənnətə düşmələri kişilərə görə daha asandır. Bir

hədisi-şərif məalı:“Qadın beş vaxt namazı qılar, orucunu tutar, özünü yadlardan qoruyar və ərinə itaət edərsə, Cənnətə girər.” [İbni Hibban]

Kişisini razı salan qadın üçün qorxu yoxdur. İki hədisi-şərif məalı belədir:

“Əri razı olduğu halda, ölən qadın, Cənnətə girər.” [Tirmizi]

“Ərinə məhəbbət göstərən, uşaq dünyaya gətirən, hirsləndiyi an və ya əri ona əsəbiləşdiyi zaman ərini razı edənə qədər yatmayan qadın Cənnətlidir.”

[Tabərani]

Qadına ziynət əşyası mübahdır (haladır). Ziynət almaq üçün ərini çətin vəziyyətə salmamalı, yadlara ziynətlərini göstərməməlidir! Belə olduqda ziynətləri

Cənnətə girmələrinə mane olmaz. Bir hədisi- şərif məalı:

“Cənnətdə qadınların az olduğunu gördüm. Səbəbini soruşdum. “Onları qızıl və ziynət əşyası məşğul etdi.”dedilər”. [İ.Əhməd]

Əri ilə əlindən gəldiyi qədər gülərüzlü davranıb, sevgi göstərməli, dili ilə də onu incitməməlidir. Hədisi-şərifdə buyurulur ki:

“Qiyamətdə Allahu təala ərinə dili ilə əziyyət edən qadının dilini 70 arşın uzun edib, boynuna dolanar. Ərinə pis gözlə baxan qadını da başı kəsik və bədəni parçalanmış hala çevirər.” [Şira]

“Səndən nə gördüm” deyərək küfrani-nemətdə olmamalıdır. İki hədisi-şərif məalı belədir:

“Əgər ərlərinə qarşı küfrani-nemətdə olmasalar, namaz qılanlar dərhal Cənnətə girərdi.” [Şira]

“Cəhənnəm əhlinin əksəriyyətini qadınların təşkil etdiyini gördüm. Səbəbi də çox lənət edərlər və ərlərinə qarşı küfrani-nemətdə olarlar.” [Buhari]

Ərinə bir yaxşılıq etmişdirsə, başına qaxmamalıdır. Yemək və geyinmək kimi xüsuslarda ərini üzməməli, edə bilməyəcəyi şeyi ondan istəməməlidir! Ərinin şərəfini qorumaq, hər işdə onun rızasını qazanıb könlünü xoş etməyə çalışmalıdır! Hədisi-şərifdə buyurulur ki:

“Ərin xanımı üzərindəki haqqı, mənim sizin üzərinizdəki haqqım kimidir. O halda ərinin haqqına riayət etməyən, Allahu təalanın haqqına riayət etməmiş olar.” [Şira] Qadın ərini incitməməlidir.

Bir gün Həzrəti-Fatimə ağlayaraq atasının yanına gəldi. Rəsulullah əfəndimiz buyurdu ki: -Ya Fatimə, nə üçün ağlayırsan?

İstəməyərək söylədiyim bir sözdən Əli mənə hirslandı. Üzr istədim. Ancaq onu incitdiyim üçün ağlayıram.

-Qızım bilmirsənmi ki, Allahu təalanın rızası ərin rızasından asılıdır.

Nə xoşbəxtdir o qadın ki, həmişə ərinin rızasını qazanmağa çalışar, əri ondan razı olar. Qadınlar üçün ən üstün ibadət, ərinə itaət etməkdir. Kişi xanımından razı olduqda, o qadın istədiyi qapıdan Cənnətə girməyə haqq qazanar. Ərini incidən qadın onu razı edəne qədər Allahu təalanın lənətində olar. [R.Nasihin]

Ər haqqına riayət etmək qadına cihad etmiş kimi savab qazandırır.

Hədisi-şəriflərdə buyuruldu ki:

“Ər haqqına riayət, Allah yolunda cihad etmək kimidir.” [Tabərani] “Qadın ərindən icazəsiz olaraq nafilə oruc tuta bilməz. Əgər tutarsa ac və susuz qalmış olar, savab qazanmaz. Ərindən icazəsiz evindən çölə çıxıb bilməz. Çıxarsa, göydəki mələklər geri, evinə qayıdana qədər ona lənət edər.” [Tabərani]

“Bir kişi ehtiyacı olduğu üçün xanımını çağırırsa, qadın təndir başında olsa da, dərhal ehtiyacına cavab versin!” [Tirmizi]

“Əri çağırdığı halda yatağa gəlməyən qadına mələklər sabaha qədər lənət edər.” [Buxari]

“İcazəsiz evdən çıxan qadına əri razı olana qədər günəşin və ayın doğduğu hər şey lənət edər.” [Deyləmi]“Qadın ərindən icazəsiz [ana, ata, bacı, qardaşı xaric] heç kimi evinə qəbul edə bilməz, nafilə namaz qıla bilməz.” [Tabərani]

“Qadınlarınıza bəzəkli geyinməyi qadağa edin! Bəni İsrail qadınları bəzəkli geyinib məscidə qürurlanaraq getdikləri üçün lənətlənmişdirlər.” [İbni Macə]

“Əri razı olana qədər qadının namazları və yaxşılıqlarının heç biri qəbul olmaz.”[Tabərani]“Qadının namazları qəbul olmaz” demək, namaz borcunu ödəmiş olar, lakin namaz qılmaqla meydana gələcək böyük savaba nail ola bilməz deməkdir. Namazı hədəf gedər demək deyildir. Bir qadından əri razı olmazsa, qadın günahının cəzasını çəkdikdən sonra Cənnətə girər. Cənnətə sadəcə kafirlər girməz.

Müsəlmanın günahı çox olsa da axırda mütləq Cənnətə girər.

Ər, arvad yaxşı dolanıb, bir-birilərinin rızalarını almağa çalışmalıdır.

Kişinin qadın üzərində haqları

1. Öz möminliyini qorumaqdır.
2. Zövcəsinin onun üçün bir nemət olduğunu düşünməlidir.
3. Onu döyməməlidir.
4. Onu söyüb təhqir etməməlidir.
5. Onu günahlarına görə bağışlamalıdır.
6. Əxlaqını onunla gözəlləşdirməlidir.
7. Onun cinsi istəyini tam şəkildə təmin etməlidir.
8. Ona zülm etməməlidir.
9. Gənc zövcə ilə cinsi əlaqəni 4 aydan çox tərk etmək qadağandır, 10. 4 aydan çox ondan uzaq olması onun rızası xaricində ola bilməz.
11. Qadına əgər ona ziyanı olmazsa, hamiləliyə qarşı həblər istifadə etməyə
12. icazə verilir. |
13. Ər öz qadınları arasında ədalətli olmalıdır.
14. Kişi öz xanımının sağlamlığına diqqət yetirməlidir.
15. Onu hər an qorumağa çalışmalıdır.
16. Ona ikram edib onunla maraqlanmalıdır,

17. Ona qarşı şəfqətli olmalıdır.
18. Ona qarşı mərhəmətli olmalı, ona dəyər verməlidir.
19. Din və axirət işlərində ona hər cür kömək göstərməkdən bezməməlidir.

Ər- arvadlıq vəzifələri ilə tanışlıq zərurəti

Gənc zövcələr bilməlidirlər ki, ailə də ictimai bir təşkilat kimi nəzərdə tutulmuş məqsədlərə doğru hansısa bir üsulla hərəkət etməlidir. Gənc ailə bu üsulu bilməli və öz vəzifələrini yerinə yetirməlidir. Bə`zi gənclər öncə hazırlıq olmadan, vəzifə və hüquqlarını bilmədən ailə qururlar. Onların nəzərində ailə təşkili sadə bir məsələdir. Amma belə bir münasibət ailə həyatının ilk aylarında ortaya ciddi problemlər çıxarır.

Ailələrdə yanlış üsullar və adətlər hökm sürdüyündən gənc ailənin öz vəzifə və hüquqları ilə tanışlığı, eləcə də, bu sahədə ehtiyac duyulan biliklərə yiyələnməsi zəruridir. Adətən, hər bir ailədə xüsusi bir qayda-qanun hökm sürür və xüsusi bir ideala üz tutulur. Təbii ki, bu sayaq ailələrdə övladlar da həmin üsul əsasında tərbiyə olunur. Övladlar tərbiyə aldıkları ailənin adət-ən`ənələrinə üz tutur, həmin qayda-qanunlar əsasında rəftar etməyə çalışır. Bə`zi ailələrdə kişilərin, bə`zi ailələrdə isə qadınların idarəçiliyinə təsadüf olunur. Övlad da şəxsi ailə həyatında tərbiyə aldığı ailənin bu prinsipinə üstünlük verir. Məsələn, əgər ailədə ata-ana qarşılıqlı hörmət əvəzinə dartsımlarla dolu bir fəzada ömür sürürsə və ya birbirlərindən yersiz tələblər edirsə, övlad da öz şəxsi həyatında bu yanlış üsullara əl atasıdır.

İzdivac astanasında olan gənclər üçün həyat yoldaşının vəzifə və hüquqları, ailə həyatının qayda-qanunları ilə tanışlıqdan vacib iş yoxdur. Cəmiyyətimizdə bu mövzunun nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğu heç də hamıya aydın deyil. Hələ ki izdivacdən öncə zəruri biliklərə yiyələnmək ən`ənəsi öz yerini tapmamışdır. Zövcələr ailə təşkilindən öncə xüsusi dərnlərdə faydalı kitabların müəliəsi, müəxəssislərin nəzərləri ilə tanışlıq vasitəsi ilə zəruri biliklər əldə etməlidir. İlk biliklər əldə etməklə yeni yaranmış ailədə qarşıya çıxacaq bir çox problemlərin qarşısını almaq olar.

Qadın və kişinin ailədəki vəzifələri

Ailə səadəti ailənin hər bir üzvündən eyni dərəcədə asılıdır. Hər bir ailə üzvü öhdəsinə düşən vəzifəni yerinə yetirsə, ailədəki tarazlıq pozulmaz. Ailədə qadının vəzifəsi ayrı, kişinin vəzifəsi ayrıdır. Uşaqlar isə müəyyən yaşa qədər ata-anaya tabedirlər. Ər-arvad qarşılıqlı olaraq bir-birinin haqlarına hörmət etməlidir. Quranda bu haqda belə buyurulmuşdur: **“(Kişilərin qadınlar) üzərində hüquqları olduğu kimi, (qadınların da) onlar (kişilər) üzərində hüquqları vardır.”** (Bəqərə, 2/228) Peyğəmbərimiz (s) bu haqları qısaca belə bəyan etmişdir:

“Sizin qadınlar üzərində haqqınız, onların da sizin üzərinizdə haqları vardır. Sizin qadınlar üzərindəki haqqınız, yatağınıza başqa birisini salmamaları və sizin xoşunuza gəlməyən insanların evinizə gəlməyinə icazə verməmələridir. Diqqət edin! Onların sizin üzərinizdəki haqları: onları məşru şəkildə hər cür geyim və qida ilə təmin etməkdir.”¹²

Deməli, dinimizə görə ailə qurmaqla ər-arvad öz vəzifələrini yerinə yetirmiş sayılır. Bu ailənin davamı və xoşbəxtliyi üçün hər kəs üzərinə düşən vəzifəni bilməli və yerinə yetirməlidir.

Başqalarına yük olmağı əsla sevməyən Rəsulullah (s), eyni şəkildə ailə fərdlərinə də yük olmamış və öz üzərinə düşən işləri özü görmüşdür. Qızı Fatimə (r.a) ilə kürəkəni Əli (r.ə) arasında da ev işlərini bölmüşdü. Bu bölgüdə həzrət Fatiməyə xəmir yoğurmaq, çörək bişirmək, evin süpürülməsi, sərgilərə qulluq, su daşımaq kimi evin daxili işləri düşmüş, həzrət Əliyə isə çöl işləri düşmüşdü. (İbn Qayyim əl-Cövziyyə, Zadul-məad fi hədyi xayril-ibad, V, 186)

Kişinin vəzifəsi

İslamda ailə üzvlərinin maddi ehtiyaclarını (yemək, geyim, ev, müalicə və s.) ödəmək, tərbiyə, təhsil vermək və qayğılarına qalmaq vəzifəsi kişilərə aiddir. Hədislərdə buna əlavə olaraq “qadının başına qaxınc etməmək, pis sözlərlə təhqir

¹² - Müslim, Həcc, 147; Əbu Davud, Mənasik, 56; Tirmizi, Rada, 11

etməmək, danlamamaq, evini tərk etməmək” kimi kişilərə aid başqa tələblər də bildirilmişdir.

Qadının vəzifəsi

Qadın ərinə qarşı aşağıdakı vəzifələrlə mükəlləfdir: ərinə xəyanət etməmək, əri arzu etdiyi zaman onunla birgə olmaq, ərinin razı olmadığı bir adamı evə buraxmamaq, icazəsi olmadan evdən bir şey verməmək, məşru (qəbul olunan) əmrlərə itaət etmək. Xoşbəxt bir ailə mühitində həyat yoldaşlarının bir-birinin haqlarına riayət etməsi ilə bərabər digər ailə fərdlərinin də haqlarına riayət edilməsi və ailədə hər kəsin bir-birinə qarşı sevgi və hörmətlə münasibət göstərməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Münasibətdə anlaşı bilməmək

Necə düşünürsünüz, qarşılıqlı münasibət zamanı qadın və kişi tərəfdən tam “açıq”lıq vacibdirmi?!... Münasibətlərdə “açıqlıq” deyəndə, gündəlik qayğı və problemlərin bölüşülməsi nəzərdə tutulur.

Gəlin baxaq: Münasibətlərin möhkəm və davamlı olması üçün tərəflər arasında inam və güvən olmalıdır. Bunlarsız xoşbəxt münasibətdən söhbət gedə bilməz... Əgər inam və güvən varsa, bu halda qadının kişi qarşısında tam “açıq” olmamasına heç bir səbəb yoxdur. Çünki, kişi bunu davranışı və rəftarı ilə qazanıb, həqq edib.

Bəs, kişi necə?! Həmişə qadına qarşı tam “açıq” olub, hər şeyi onunla bölüşməlidirmi?!

Əlbəttə ki, yox! Niyə?... Ona görə ki, kişi xaraktercə, “lider”dir, qoruyandır... Onun vəzifəsi – qadını hər hansı bir yüklənmədən, stressdən, həyacanlanmadan qorumaqdır, gün ərzində baş vermiş müxtəlif mənşəli hadisələr toplusu ilə yükləməməkdir. Çünki bütün bu qayğı yığıntısı qadının emosional labiliyini pozur və enerji itkisinə səbəb olur... İndi, söyləyin! Hansı qadın kişinin bütün

günü deyinnməsinə, gün ərzində baş verən olaylardan şikayətlənməsini istəyir?!
Və ya bunu edən kişi, nə qədər “hörmət sahibi” olur?!

Düzdür, qadınlar kişilərin susmasına da dözmürlər, bunu özlərinə qarşı laqeydlik, hörmətsizlik kimi qəbul edirlər. Onları “danışdırmaqla”, aradakı “anlaşılmazlıqları” götürəcəklərini, isti münasibət yaradıb, onlara kömək edəcəklərini düşünürlər... necə ki, özləri qarşı tərəfdən bunu gözləyirlər...

Çünki, qadın psixologiyası belə qurulub: Əgər, hər hansı bir anlaşılmazlıq və ya özlərinin fikirləşib, “uydurduqları” problemdən qaynaqlanan bir narahatçılıq, bir gərginlik varsa, onun haqqında soruşulmasını istəyib, “ürəyindəkiləri” danışib, bölüşməlidirlər... Və ancaq ondan sonra, sakitləşib, bir növ “təmizlənilib”, yenidən qurulurlar... Məhz, ona görə, qadın əsəbi olanda, nəyi isə özünə “problemə” çevirəndə, onun danışib, “boşalmasına” şərait yardılmalıdır. Əks halda, o, bunu diqqətsizlik, biganəlik kimi qəbul edəcək.

Qadın üçün bu vəziyyətdə sakitliyə qapanmaq, onun psixoloji durumunu pozur. Yəni, qadın gün ərzində olanları danışmayanda, tədricən özünə qapanır. Bu cür təbiətə malik olan qadın, öz düşüncə tərzinə uyğun olaraq, problemi olan kişinin də “vəziyyətini” yüngülləşdirmək məqsədilə, onu danışmağa vadar etmək istəyir. Kişilər isə bu cür anlarda sakitliyə, “öz yuvalarına” çəkilib, özlərinə qapanmağa üstünlük verirlər, sanki “keyləşib” qalırlar... Ona görə yox ki, depressiyaya düşürlər.

Ona görə ki, evdə, işdə, ətraf mühitdə yaşanan ciddi problemlərin həlli yollarını fikrində düşünüb, tapmaq və yoluna qoymaq üçün onlara zaman lazımdır. Bölüşməklə isə problemləri həll etmək olmur!... Və ona görə də, kişilər üçün belə vəziyyətdə ən optimal seçim, “özlərinə qapanıb”, “yenidən bərpa olunmaqdır”... Bu zaman onlar ətraf mühitdən təcrid olunub, “sükuta” girirlər, beynin aktivliyi minimuma enir, kişi sadəcə olaraq, keyləşir və öz aləminə girir... Bu, reinkarnasiya adlanıb, kişinin “sıfırlanıb”, yenidən qurulması deməkdir. Yalnız bundan sonra, kişi yeni enerji ilə problemlərin həllinə başlayır. Ona görə, əziz xanımlar, əgər tərəf müqabiliniz bu vəziyyətdədirsə, onun sakitliyini təmin edin! Bu, belə situasiyalarda sizin etdiyiniz ən yaxşı kömək olacaq!

Kişi qadının dayağıdır! Qadın emosional cəhətdən kişidən nə qədər güclü olsa belə, yenə də başını qoymağa güclü kişi çiyini axtarır. Və bu güclü çiyin yalnız fiziki deyil, həm də emosional cəhətdən də qadını qorumaqdır. Çünki yalnız kişi

qadının emosional vəziyyətini sakitləşdirmək iqtidarındadır. Və yalnız qadının emosional oyanıqlığını qəbul edən kişi onu sakitləşdirə bilər...

Ər-arvad arasında ixtilafın mənşəyi

Qeyd etmək lazımdır ki, ər arvad arasındakı narazılıq və ixtilafların səbəbi adətən hər iki tərəfin təqsiri üzündən baş verir. Təkcə qadın və ya kişinin müqəssir sayılaraq qınanması düzgün deyildir. İxtilafların mənşəyi xudbinlik, öz sözünü yeritmək və geniş ürəyin olmamasıdır. Belə ki, əgər cəmiyyət geniş ürəyə malik olub xudbinliyi özündən kənar edərsə çəkişmələr və narahatlıqlara da son qoyular.

Belə olan təqdirdə çətinlik və narazılıq da yaranmaz.

Aydın məsələdir ki, iki nəfər, o cümlədən çox vaxt ər-arvad arasında tam müvəffəqiyyət hasil olmur. Çünki, bu müvafıqlıq təkcə ruhları bir, eləcə də Allahın əmrinə qeydsiz-şərtsiz təslim olan peyğəmbər və ilahi övliyalar arasında mövcuddur. Elə buna görə də ailədə ər-arvadın bütün məsələlərdə bir-biri ilə tam razılığa gəlmələri mümkün deyildir. Bir məsələ barəsində nəzərlərin müxtəlif olması təbiidir. Bu da gözəl ailə münasibətlərini öz mənfi təsiri altına salmamalı, hətta ailə mühitini belə tənəzzülə uğratmamalıdır.

Ailədə nəzər və xasiyyətlərin müxtəlif olmasının çarəsi geniş ürəyə malik olub ixtilaf və çətinliklərlə qarşılaşarkən tündlük göstərməkdən, dad fəryad etməkdən çəkinməkdir. Belə ki, ağıl və səbrlə ixtilaf və ya çətinliyin kökünü tapıb həll edilməsinin, aradan qaldırılmasının yolları barədə fikirləşməlidirlər.

Xarakterimiz düz gəlmir

Bu gün ailə fərdləri arasında ən çox müzakirə olunan məsələlərdən biri də “Xarakterimiz düz gəlmir” söhbətidir. İnsan qərar verib evləndikdən sonra fədakarlıq edib bu evliliyi davam etdirməlidir. Bir tərəf od olanda, digər tərəf su olub onu söndürməlidir. Cütlər bir-birinin həssas nöqtələrinə toxunmamalıdır.

Allah rızasını işin mərkəzinə qoymalı, qarşılıqlı fədakarlıqlarla aralarındakı sevgi bağlarını möhkəmləndirməlidirlər. Birlikdə yaşlanmağı, əl-ələ tutub Cənnətə bərabər daxil olmağı arzulamalıdırlar.

Allah dostlarından biri keçmişdə öz ailəsində baş verən hadisəni belə nəql edir: babam olduqca sərt təbiətli insan idi. Güldüyünü heç görməmişdim, çox ciddi idi.

Evdən çıxıb məscidə gedəndə hər kəs “Şamil Ağə gəlir!” deyə özünü yığışdırar, zəhmindən ürpərərdi. Zəhidənə həyatı vardı. Bəlkə, hər gecə 50-100 rükət namaz qıldırı. Nənəm isə adı kimi munisə (yumşaq qəlbi) bir xanım idi. Qəlbi Allah qorxusu ilə dolu idi. Yanında bircə dəfə ürəkdən “Allah!” desən, göz yaşına boğulardı. Xaraktercə bir-birindən zidd olan bu iki insan bir-biri ilə elə bütünleşmişdilər ki, anam danışardı, nənəm həmişə: “Allahım! Nə olar, mənə onsuz bir saat da saxlama, onsuz yaşaya bilmərəm” deyə dua edirdi. Vəfatına yaxın nənəm xəstələnmiş, on aydan çox xəstə yatmışdı. O vəziyyətdə belə namazını tərk etməmişdi. Anamın dediyinə görə vəfatına az qalmış dəstəmaz üçün anamdan su istəyib. Dəstəmaz aldıqdan sonra bir qəhqəhə ilə babama belə deyib: “Dünyadan kam almadıq. İkimizin də bu gecə vəfat edəcəyik”. Həmin gün babamın heç bir narahatlığı yox idi. Aradan bir az vaxt keçir, nənəm vəfat edir. Anam nənəmin gözlərini bağlayır, o əsnada o bir otaqdan “Baba öldü!” deyə bir fəryad qopur.

Babamla nənəm arasında belə bir bağlılıq vardı.

Bir gün bir məsələyə görə atam anama əsəbiləşmişdi. Həyatımda bəlkə, bircə dəfə atamın bu halına şahid olmuşam. Nənəm də orada idi. Atam qaşlarını çatıb anamın üstünə getdi. Lakin anam qayınanasının qəlbinə elə yol tapmışdı ki, dərhal nənəm araya girib atama belə dedi: “Kənara çək! Ona əl vursan, sənə südümü və əməyimi haram edərəm”. Bizim milli-mənəvi dəyərlərimizə görə ər-arvad bir-birinə əmanətdir. Hər iki tərəf də bunun dərk etməlidir. Bu isə yaxşı tərbiyədən asılıdır. Bu gün bu tərbiyə nə ailədə, nə də məktəbdə verilir. Bu səbəblə bəzi cavanlar evliliyin mahiyyətini qavramadan ailə qururlar. Məhz buna görə də insanların ailə, evlilik mövzusunda oxuyub sertifikat alması şərtidir. Yəni gənclər evlənmədən öncə evliliyin nə olduğunu, tərəflərin məsuliyyətinin nə olacağı, qarşılaşılan problemlərin necə həll olunacağı haqqında seminar və kurs

keçmədən ailə qurmamalıdır. Çünki bu haqda nə ailədə, nə cəmiyyətdə, nə kütləvi informasiya vasitələrində düzgün marifləndirici məlumat var. Bütün problemlərin əsas səbəbi cəhalət, bilgisizlikdir.

İqtisadi uyğunsuzluq

Günümüzdə ailədə yaranan mübahisələrin mühüm amillərindən biri iqtisadi məsələlər və ona aid problemlərdir.

Baxmayaraq ki, maliyyə işlərində gözlənti və onların yerinə yetməsi, ər-arvadın məhəbbətlərinin soyumasının amillərindəndir. Əksər vaxtı qarşı tərəfin gücündən yuxarı gözləntilər və yersiz istəklər, müştərək yaşayışda sevgi-məhəbbətin aradan getməsində mühüm rol olur. Yaşayışını müqayisə etmək, maliyyə gücünün və yersiz gözləntilərinin yerinə yetirməsi mümkün olmasa, yaşayışı soyudar. Bu barədə Allahın Rəsulu (s) buyurur: "Hər bir qadın ailənin maliyyə işlərində, ərinə sıxsax və gücündən çox onu yükləsə, Allah təala onun nə tövbəsini qəbul edər və nə sədəqəsini qəbul edər, məgər tövbə eləsin və gücü çatan həddə ondan tələb eləsin." Başqa bir hədisdə buyurur: "Hər bir qadın əri ilə keçinməsə və onun gücündən yuxarı olan bir şeyi, ondan tələb eləsə, Allah heç bir xeyir işi ondan qəbul etməz və o halda Allahla görüşər ki, Allah ona qəzəblidir."

Allahı Rəsulu (s) bu qiymətli sözlərlə öz ummətini başa salır ki, gözləntiləriniz orta həddə olsun. Əgər bir kişi dəfələrlə həyat yoldaşı tərəfindən elə istəklərlə üzbəüz olsa ki, onları hazırlamaq ya onun imkanından xaricdi və ya çətinliklə mümkündür; Zaman keçdikcə bu kişi yaşayışından soyuyar, ruhi cəhətdən yorular və bəlkə də bu soyuqluq davamlı olsa, evlənməyinə görə də peşiman olacaq.

Həyat yoldaşlarının bir-birini qısqanmalarının dərəcəsi

Bir kişinin xanımını qısqanması həm fitri baxımdan normaldır, həm də dinin tələbidir. Çünki ailə üzvlərinin şərəf və namuslarının qorunması ailə başçısının ən əsas vəzifələrindən biridir və qısqanclıq burada mühüm rol oynayır.

Peyğəmbərimiz (sallallahu aleyhi və səlləm) bir hədisində belə buyurur:
“İnsanın

(ailəsini) qısqanması imandandır. Qısqanmaması isə nifaq əlamətidir”.¹³

Bəzən qadın da həyat yoldaşını qısqana bilər ki, bu da normal davranışdır. Həzrət Əlinin (radiyallahu anhu) rəvayət etdiyi bir hədisdə Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm): “Yol verilən həddə ərinin qısqanan qadın Allah yolunda cihad etmiş kimidir. Ona bir şəhid mükafatı vardır”, – buyurmuşdu. (Əli əl-Müttəqi, “Kənzülməal”, 4/4415)

Qısqanclıq əsassız qorxudan yaranmamalı, adi, əhəmiyyətsiz şeylərə, kiçik hallara baxıb qarşı tərəfin nədəsə ittiham edilməsinə səbəb olmamalı və ailə həyatını hər iki tərəf üçün yaşanmaz hala gətirməməlidir. Ortada heç bir səbəb və dəlil olmadığı halda, ərlə arvadın bir-birinə şübhə ilə yanaşması, qısqanması onların bir-birinə olan güvənə və etibarlarına xələl gətirir, eyni zamanda ailədə sağlam ab-havanı zədələyir. Bu cür davranış tərzini Qurani-Kərimdə də qadağan olunmuş sui-zən anlamına gəlir. Heç bir dəlilə, sübuta əsaslanmadan kiminsə bir başqasını nədəsə günahlandırmağa haqqı yoxdur. Bəli, kişi arvadını qısqanmalıdır, ancaq bu qısqanclıq sağlam düşüncə, ağıl və məntiqdən kənara çıxaraq yersiz fikirlərə, əsassız narahatçılıqlara qapı açmamalıdır.

Digər tərəfdən qısqanclıq daxili duyğudur və müxtəlif davranışlar şəklində təzahür edə bilər. Lakin bu zaman tərəflər bir-biri ilə xoşrəftar etməli və aradakı səmimiyyət qorunmalıdır. Bu səbəbdən də arvadını qısqanan kişi hər şeydən öncə onun geyim-keciminə fikir verməlidir. Digər tərəfdən də çalışmalıdır ki, həyat yoldaşı mümkün qədər yad kişilərlə bir arada olmasın. Qadın da ərinin bu məsələyə həssasiyyətini daim nəzərində saxlamalıdır. Buna görə danışığına, geyim-keciminə, hərəkət və davranışlarına diqqət etməli, cəlbədicilik etməli

¹³ - Beyhaqi, “Şüabul-iman”, 7/411

vuraraq naməhrəm kişiləri təhrik etməməlidir. Qadın yalnız öz həyat yoldaşı üçün bəzənibdüzənməlidir.

Həzrət Əli (e/s) qadınlarını qısqanmayan bir bölgə camaatına bu şəkildə xəbərdarlıq etmişdi: “Eşitdiyimə görə, qadınlarınız bazar-dükana tək çıxır, yad kişilərin arasında gəzirlər. Sizdə heç qısqanclıq hissi yoxdur bəyəm? Bir şeyi yadda saxlayın ki, qısqanmayan insanda xeyir yoxdur. Qısqanclıq iki cürdür. Birincisi gözəl qısqanclıqdır ki, insan bu yolla ailə üzvlərini islah edərək pis yollara düşmələrinin qarşısını alır. İkincisi isə pis qısqanclıqdır ki, insanı Cəhənnəmlik edir” (Əli əl-Müttəqi, “Kənzül-ummal”, 3/780 (8735-8736); M. Yusif Qandəhləvi, “Həyatüs-sahabə”, 3/330.)

İslam fiqhinə görə, kişi ana-atanı ziyarət etmək, yaxud dini elmləri öyrənmək kimi bir qisim zəruri hallardan başqa həyat yoldaşının bayıra çıxmasına məhdudiyyət qoya bilər. Ancaq tərəflər bu məsələdə çox diqqətli olmalı, bir-birinə qarşı kobud, sərt davranmaqdan çəkinməlidirlər. Bütün bunlarla yanaşı, müasir dövrün şərtlərini də nəzərə almaq, onlara uyğun hərəkət etmək lazımdır. İnanırıq ki, islami hökmlərə riayət edən, ikitərəfli etimad və saf sevgi ilə yaşayan ailələr qısqanclıqdan əziyyət çəkməyəcək, çünki qısqanclığın özünə yer etdiyi ailələrdə qarşılıqlı etimadın sarsıldığını söyləmək mümkündür. Bu cür ailələrdə hər bir hərəkət söz-söhbətə səbəb olur və ailə həyatı tədricən yaşanmaz hala gəlir. Ona görə də qısqanclığın ağır bir problemə çevrilməməsinin əsas şərti Quran və Sünnənin əmrlərinə tabe olmaq və ər-lə arvad arasında sevgi və qarşılıqlı etimada əsaslanan həyat tərzini formalaşdırmaqdır.

Ədəbiyyat

- 1.Şeyx Feysəl Mauləvi- İslamda qadın
- 2.Əli əbdül –Ali ət Tahtavi-Qadına cənnəti bəxş edəcək 33 səbəb
- 3.Məsumə Əbdul Mühsin Əbdul-Riza Əvativ İbrahim əl- Həcci-Məhəbbət sərçəsməsi

- 4.Paşa Yaqub –Xanım Övliyalar
- 5.Məhəmməd Məhəmmədi İştihardi –İslamda Qəhrəman Qadınlar
- 6.ƏbdulQafurun topladığı –Hicab kitabı
- 7.Dr-Tofiq Əsədov Dr-Əfzələddin Rəhimov-Qadınların Hikmətnaməsi
- 8.Şəhid Ayətullah Mürtəza Mütəhərri –İslam və qərb dünyasında Qadın və Kişi münasibətlərində Əxlaq
- 9.Misbah Yəzdi –islamda insan Hüquqlarına qısa baxış
- 10.Dr Qulaməli Həddad Adil-Geyim mədəniyyəti yoxsa çılpaqlıq?
- 11.İmam Xomeyni Təfəkküründə-Qadının mövqeyi
- 12.Mürtəza Mütəhərri –İslamda qadın haqları
- 13.Ailə səafətinə necə nail olaq? – Hüseyn Məzahiri,Az dilində tərcümə
14. Kayzen.az
- 15.Mənəviyyat.az
- 16.Rövşən Abdulaoğlunun ailə haqqında sözləri
- 17.Əbdul Əzim Əl-Mütəhədi Əl-Bəhranı – Daha yaxşı gələcək
- 18.Teleqram/ailə_kanalı
- 19.İlahiyyatçı – Psixoloq Ramil Əmirovun ailə haqqında fikirləri
20. Cəlilova Sərvinazın psixoloji mühazirəsinin tərcüməsi
- 21.Cazibə.info
22. Kulis.az